

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”TRO, HOPP & KÄRLEK”

En kvalitativ studie om familjehemsföräldrar.

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare: Lisa Hagström & Lena Widbom

Handledare: Karin Lundén

Abstract

Titel: ”TRO, HOPP & KÄRLEK” – En kvalitativ studie om familjehemsföräldrar

Författare: Lisa Hagström och Lena Widbom

Nyckelord: Familjehemsföräldrar, anknytning, familjehem, familjehemsplacerade barn

Syftet med denna C-uppsats var att undersöka hur familjehemsföräldrar ser på barns anknytning och familjehemsföräldrarnas egen roll gällande att främja familjehemsbarnens anknytning.

Vidare undersöktes vilka olika faktorer som påverkar familjehemsföräldrarna och vilka erfarenheter dem har av att vara ett familjehem.

Våra frågeställningar var:

- Hur ser familjehemsföräldrarna på barns anknytning i allmänhet och på familjehemsplacerade barns anknytning i synnerhet?
- Vad är viktigt för familjehemsföräldrarna för att kunna främja barnets/barnens anknytning?
- Vilka olika faktorer påverkar och vilka erfarenheter har familjehemsföräldrarna gällande att ta hand om ett placerat barn?

Vi har gjort intervjuer med familjehemsföräldrar, dessa har arbetat som familjehem under olika lång tid och har även haft varierande antal barn placerade hos sig.

Uppsatsen innehåller aspekter gällande motiv och drivkraft som familjehemsförälder, barnens anknytning, familjehemsföräldrarnas egen roll samt laglig rätt/vårdnadshavare. Dessa teman är centrala genom hela uppsatsen.

Resultaten visade att barn är en del i många människors livsplan och att motiven till att bli familjehemsförälder skiljde sig åt men har gemensamt att de alla har mycket kärlek att ge.

En central del är att alla familjehemsföräldrar i studien vill förmedla och erbjuda trygghet till barnen. Tryggheten kan exempelvis bestå i att kunna erbjuda ett tryggt och kärleksfullt hem samt att man vill förmedla en känsla av tillhörighet till barnet. Tryggheten kan fortsättningsvis förmedlas genom att skapa livslånga och stabila relationer med barnen samt att hjälpa dem i deras relationer till sin biologiska släkt.

Många av familjehemsföräldrarna i studien betonade vikten av att ha olika egenskaper som de tror är viktiga, däribland tålmod, objektivitet och framförallt att ha mycket kärlek att ge och kunna förmedla den till barnen.

De flesta i studien poängterade vikten av att vara vårdnadshavare och därmed ha den juridiska bestämmanderätten över de placerade barnen. De trodde vidare att det är en trygghet för barnen och att det skulle kunna underlätta mycket i vardagen.

Författarnas TACK:

Vi vill först och främst tacka de familjehemsföräldrar som deltagit i studien och delat med sig av sina erfarenheter och upplevelser, utan er hade denna studie inte varit möjlig!

Stort tack till de socialsekreterare som hjälpte oss att komma i kontakt med familjehemsföräldrarna, tack för er tid och engagemang.

Vår handledare, Karin Lundén, som gett oss råd och stöd under arbetets gång.

Vidare vill vi tacka till våra nära och kära som haft förståelse för vår frånvaro den sista tiden i och med uppsatsskrivandet.

Sist men inte minst, vill vi tacka café TinTin för er underbart goda kycklingsallad. Utan denna hade vi aldrig haft energi att slutföra uppsatsen!

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	1
1.1 ÄMNESVAL OCH FÖRFÖRSTÅELSE.....	1
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
2. BEGREPP	2
3. BAKGRUND, LAGAR OCH RÄTTSLIGA ASPEKTER FÖR BARN	4
3.1 FAMILJEHEMSVÅRD- ETT HISTORISKT PERSPEKTIV	4
3.2 FAMILJEHEM.....	5
3.3 DAGENS LAGAR	5
3.4 BARNKONVENTIONEN.....	8
4. TEORETISKA PERSPEKTIV OCH TIDIGARE FORSKNING	9
4.1 ANKNYTNING	9
4.2 KÄNSLA AV SAMMANHANG – KASAM	12
4.3 ATT VARA FAMILJEHEMSFÖRÄLDER – ETT UPPDRAG	12
4.4 MOTIV TILL ATT BLI FAMILJEHEMSFÖRÄLDER	14
4.5 FAMILJEHEM ELLER ADOPTION	15
4.6 TILLFÄLLIGA ELLER PERMANENTA PLACERINGAR	16
5. METOD.....	18
5.1 METODVAL.....	18
5.2 URVAL OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	18
5.3 AVGRÄNSNING	19
5.4 LITTERATURSÖKNING	20
5.5 ANALYS.....	20
5.6 VALIDITET, RELIABILITET OCH GENERALISERBARHET	21
5.7 ETISKA FRÅGOR.....	22
6. RESULTAT	23
6.1 MOTIV OCH DRIVKRAFT SOM FAMILJEHEMSFÖRÄLDER.....	24
6.2 ANKNYTNING	25
6.3 FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARNAS EGEN ROLL	27
6.4 LAGLIG RÄTT/VÅRDNADSHAVARE	29
7. ANALYS OCH DISKUSSION.....	31
7.1 MOTIV OCH DRIVKRAFT SOM FAMILJEHEMSFÖRÄLDER.....	31
7.2 ANKNYTNING	32
7.3 FAMILJEHEMSFÖRÄLDRARNAS EGEN ROLL	35
7.4 LAGLIG RÄTT/VÅRDNADSHAVARE	37
8. FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	39
9. REFERENSER	40
10. BILAGA	43

1. Inledning

1.1 Ämnesval och förförståelse

Det finns många barn som av olika anledningar inte kan bo hos sina biologiska föräldrar. Orsakerna till detta kan bero på vanvård, fysiska/psykiska övergrepp eller försummelse, som gemensamt kallas för omsorgssvikt. Det är när föräldrarna inte ger sina barn tillräckligt god psykisk och fysisk omsorg som omsorgssvikt uppstår. Det är samhällets uppgift att skydda de barn vars föräldrar brister i sitt föräldraansvar och/eller omsorg. Detta innebär att samhället skall säkra barnets hälsa och utveckling i de fall då föräldrarna inte lyckas med detta på egen hand (Lundén, 2004). Begreppet ”barn som far illa” definieras på olika sätt och det finns en osäkerhet kring vilka barn man avser. Sundell med flera pratar om barn som far illa och om utsatta barn och beskriver dessa som barn vars hälsa och personlighetsutveckling riskerar att skadas på grund av otillfredsställande hemförhållanden (Sundell & Thunell, 1997). I de fall då socialnämnden behöver ingripa till förmån för den unge skall det anses finnas fara för den underåriges liv samt att det ska finnas brister i omsorgen och i dennes hemförhållanden (Lundén, 2004).

De flesta barn och ungdomar som placeras utanför hemmet kommer till ett familjehem, vård i familjehem är den mest vanliga vårdformen för de barn och ungdomar som behöver vård utanför sitt egna hem (Norström & Thunved, 2009).

Statistik från år 2008 visar på att familjehem var en av de vanligaste placeringsformerna för barn och ungdomar. Detta år var det 15 800 barn och ungdomar som hade heldygnsinsatser från Socialtjänsten. Av dessa var 10 800 placerade med stöd av socialtjänstlagen (SoL) och 4 800 placerade med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). 75% av de som hade stödinsatser enligt SoL och 66% av de som var under vård enligt LVU var placerade i familjehem (1. www.socialstyrelsen.se).

Familjehemmen utreds och godkänns av Socialtjänsten och får också stöd av Socialtjänsten under tiden som barnen/ungdomarna är placerade.

Enligt Socialstyrelsen ska det finnas en långsiktig planering för barnet eller den unga som hon eller han ska vara delaktig i. Vidare ska Socialtjänsten göra regelbundna uppföljningar och föra kontinuerliga samtal med barnet eller den unga (2. www.socialstyrelsen.se).

En familjehemsplacering kan se ut på olika sätt, det kan ske med föräldrarnas och barnens samtycke enligt SoL. Socialtjänsten kan även omhänderta barn och ungdomar mot föräldrarnas och/eller barnens vilja enligt LVU. Den känslomässiga relationen och den nära anknytningen som uppstår mellan barn och ungdomar och de vuxna föräldraersättarna är den främsta anledningen till att vård i familjehem i de flesta fall anses överlägsen vård i institution (Norström & Thunved, 2009).

Med detta som utgångspunkt vill vi därför titta närmare på hur det kan se ut i familjehem och hur dessa barn och familjer kan ha det.

Förförståelse

En av oss är själv uppvuxen med tre familjehemsplacerade syskon, därför är vi väldigt intresserade av det här ämnet.

Det är viktigt att välja ett problem som intresserar forskaren och som denne anser är viktigt. Undersökningar kräver mycket arbete och är ofta långvariga, genom att välja ett intressant problem så skapar man motivation för det fortsatta arbetet (Lilja, 2005).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur familjehemsföräldrar ser på barns anknytning och familjehemsföräldrarnas egen roll gällande att främja familjehemsbarnens anknytning.

Vidare ville vi undersöka vilka olika faktorer som påverkar familjehemsföräldrarna och vilka erfarenheter dem har av att vara familjehem.

- Hur ser familjehemsföräldrarna på barns anknytning i allmänhet och på familjehemsplacerade barns anknytning i synnerhet?
- Vad är viktigt för familjeföräldrarna för att kunna främja barnets/barnens anknytning?
- Vilka olika faktorer påverkar och vilka erfarenheter har familjehemsföräldrarna gällande att ta hand om ett placerat barn?

2. Begrepp

Familjehem, familjehemsföräldrar och familjehemsplacerade barn är alla synonymer till de gamla begreppen fosterhem, fosterföräldrar och fosterbarn. Dessa användes i lagstiftningen före Socialtjänstlagen trädde i kraft och är fortfarande brukligt i vardagligt tal (Sundell & Thunell, 1997). Även om det i tidigare forskning benämns med de tidigare begreppen, kommer vi i vår uppsats att använda oss av de nya begreppen. De olika begreppen syftar således till samma sak.

Familjehem- Avser ett hem som tar emot ett barn för stadigvarande vård och fostran, i uppdrag från socialnämnden. Detta kan antingen vara ett enskilt hem eller ett boende för vård. I vår uppsats avser vi ett enskilt hem (Norström & Thunved, 2009).

Familjehemsförälder- Avser i uppsatsen en person som fått i uppdrag av socialnämnden att ta sig an ett barn i sitt hem som inte är dennes biologiska barn (Sundell & Thunell, 1997).

Familjehemsplacerade barn- Med familjehemplacerade barn avser vi i vår uppsats ett barn som av socialnämnden av någon anledning blivit placerat i ett annat hem än det egna (Sundell & Thunell, 1997).

Familjehemsvård- Avser den vård som ordnas på uppdrag av socialnämnden. Innebär att vården bedrivs i annat hem än det egna. Man kan bli placerad på frivillig grund genom tillämpningen av Socialtjänstlagen eller genom tvång, Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (Norström & Thunved, 2009).

Biologiska föräldrar- Avser i vår rapport de personer som fött barnet till världen.

Faktisk vårdnad- Omfattar den dagliga omsorgen om barnet. Detta kan vara fallet de gånger personen som står för den rättsliga vårdnaden lämnar över den dagliga omsorgen till en annan, t.ex. vid familjehemsplaceringar (Sundell & Thunell, 1997).

Långtidsplacering- Definierar en placering som varat längre än tre år (Nordin, 2003).

Rättslig vårdnad- Innebär att ha rättigheter och skyldigheter som vårdnadshavare till barnet. Detta innebär att denne har ansvar för barnets personliga omvårdnad och dess angelägenheter i övrigt samt att stå för uppfostran av barnet (Sundell & Thunell, 1997).

3. Bakgrund, lagar och rättsliga aspekter för barn

3.1 Familjehemsvård - ett historiskt perspektiv

Hur den sociala barnvården och utformningen av denna har utvecklats hör samman med vår syn på föräldraomsorg, på föräldrarnas ansvar samt på barnets behov och rättigheter. För att få en bild av hur förutsättningarna är för dagens familjehemsföräldrar, behöver man ha en kunskap om hur den sociala barnvården i allmänhet, men framförallt hur familjehemsvården i synnerhet, har utvecklats under 1900-talet och fram till idag (Höjer, 2001).

Det finns en lång tradition av familjehemsplaceringar i Sverige. Den första barnstadgan kom 1785 och redan då var uppfattningen att det ekonomiskt sett var bättre att placera barn i familjehem än det var att placera dem i "barnhusinrättningar". Dessa familjehemsplacerade barn levde dock ett hårt liv och utnyttjades ofta som arbetskraft. Detta mötte starka reaktioner och 1894 tillsattes en kommitté som skulle utreda frågan. Detta ledde till att det 1902 kom en *lag om fosterbarnsvård*. Senare samma år kom en lag som reglerade *uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn*. Lagen omfattade barn under 15 år och gav samhället rätt att ingripa mot föräldrarnas vilja om barnet ansågs vara vanartat och även om barnet själv inte begått något brott. Syftet med lagen var att förhindra framtida brottslighet och inte för att skydda barnet från dåliga hemförhållanden (Höjer, 2001).

År 1924 började det dock hända saker angående barn som ledde till stora förändringar, en ny barnavårdslag trädde i kraft. Detta innebar att man i varje kommun tillsatte en nämnd vars huvuduppgifter bl.a. var att främja barna- och ungdomsvården i allmänhet, att utöva kontroll över familjehemsbarn samt att omhänderta barn i behov av skydd som levde i en dålig hemmiljö. Denna lag innebar framförallt att man för första gången hade befogenhet att ingripa mot föräldrarnas vilja, och där synen om vad som orsakat problemen hade förändrats. Synen gick från att det var samhället som skulle ändras, till att det nu var individen som var tvungen att ändra på sig för att få till en förbättring. Det ändrade perspektivet ledde till att man nu hade en ökad fokusering kring familjen och individen, där samhället tog på sig ansvaret för barnen och hemmet. År 1924 fanns det dock få professionella socialarbetare och det var först på 40- och 50-talet som de blev mer synliga inom den sociala sektorn.

Den psykodynamiska teorin gavs ett stort utrymme och dess fokus på de första barnåren medförde att intresset från de äldre barnen i stället övergick till de yngre barnen. I och med intresset för små barn, började man också intressera sig för förebyggande åtgärder. 1960 kom ytterligare en lag om samhällets vård av unga och barn, nu mer detaljerat om vad som gällde rörande de allmännas skyldigheter att ingripa om ett barn för illa. Man lade nu också stor vikt på att arbetet skulle utföras på ett korrekt sätt (Höjer, 2001).

Den lag som kom 1960 var sig inte helt olik den lag från 1924, mer än att man intensifierade nämndernas verksamhet och att man tog mer ansvar både för de allra yngsta barnen och för de äldsta, även ungdomar mellan 18 och 21 år räknades med i den nya lagen (Vinterhed, 1985).

Det var under 70- och 80-talet som objektrelationsteorier s.k. attachmentteorier fick genomslagskraft i Sverige och inom den sociala barnvården. Teorin lägger stor vikt på relationen och framförallt anknytningen mellan omsorgspersonen och barnet. Teorin poängterade att de första barnåren är avgörande när det kommer till barns fortsatta utveckling och att separationer under barnets första levnadsår kan få förödande konsekvenser (Höjer, 2001).

De andra föräldrarna handlar om en undersökning (Barn-i-kris) som gjordes i början på 1980-talet. I undersökningen deltog både de placerade barnen, familjehemsföräldrarna samt de biologiska föräldrarna. I den här boken fokuserar författaren på familjehemsföräldrarna utifrån den genomförda undersökningen (Vinterhed, 1985).

I Sverige fick under denna tid detta projekt en stor betydelse för hur man såg på barns behov och deras utveckling. Forskningen grundades mycket i John Bowlby och Margaret Mahlers teorier om de första barnårens betydelse.

År 1980 introducerades Socialtjänstlagen, en lag som även i dag är aktuell i det dagliga barnvårdsarbetet. Lagen betonar ansvaret samhället har rörande barns välbefinnande och tyngdpunkten har flyttats från att i början ha handlat om hur arbetet skall utföras till vad vården skall innehålla. De kommunala barnvårdsdagarna som vi använder av oss i dag är SoL och LVU (Höjer, 2001).

3.2 Familjehem

Definition av familjehemsvård

Den svenska juridiska definitionen av familjehem finns reglerat i Socialtjänstförordningen (SoF).

”Med familjehem avses enligt 3 kap. 2§ SoF ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt” (Norström & Thunved, 2009, sid. 164).

Vad är ett familjehem?

Ett klassiskt familjehem skiljer sig åt från en ”vanlig” familj i den bemärkelsen att den familjen barnet flyttar in hos oftast inte är biologisk släkt till barnet. Barnets biologiska föräldrar kan under en placering fortfarande ha kvar vårdsnaden av barnet, de har således kvar den juridiska vårdsnaden av barnet. Däremot kan de ha överlåtit den faktiska vårdsnaden, den dagliga omsorgen, till familjehemsföräldrarna. I och med att familjehemsföräldrarna inte har någon vårdsnad av barnet så har de därmed inte heller någon bestämmanderätt över barnet i vissa avseenden. Det är socialnämnden som gett familjehemsföräldrarna i uppdrag att ta sig an ett placerat barn och det är också ett uppdrag som är avlönat. Ett avtal skrivs mellan socialsekreteraren och familjehemsföräldrarna och avtalen avseende placeringstiden kan se olika ut. Det är snarare så att avtalet kan sägas upp av båda parter och är den unge placerad enligt § 6 i Socialtjänstlagen är den att betrakta som ett bistånd till föräldrarna som i sin tur kan avsluta placeringen när de önskar om inte myndigheterna i sin tur anser att det är högst orimligt att barnet flyttar hem igen och behöver tvångsvårdas enligt LVU. Även om ett barn är placerat enligt LVU kan föräldrarna begära att en utredning görs om att placeringen skall upphöra (Höjer, 2001).

3.3 Dagens lagar

I dag finns barns rättigheter reglerat i lagar, där även föräldrarnas och samhällets ansvar definieras för att säkra barns utveckling och hälsa.

Socialtjänstens mål återfinns i 1 kap. 1 § Socialtjänstlagen:

”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperes resurser” (Norström & Thunved, 2009, sid 39).

Socialtjänstlagen (SoL)

Socialtjänsten skall genom sina insatser underlätta uppgiften för föräldrarna att bidra till att barnen får en materiell och känslomässig trygghet. Vidare skall socialtjänsten delta i att barnen får en god identitetsutveckling och ta tillvara på deras resurser samt tillgodose deras behov. Enligt socialtjänstlagens 5 kap § 1 är det socialnämnden som skall verka för att barnen får en god och trygg uppväxt och socialtjänstlagen skall bidra till det förebyggande arbetet. De skall med hjälp av t.ex. polis och skola motverka tillkomsten av sociala problem. Socialnämnden skall med en särskild uppmärksamhet följa de barn och ungdomar som riskerar att få en ogynnsam utveckling. Om den unges bästa är att få vård utanför hemmet, skall denne också få det. I och med den bestämmelsen vill socialnämnden betona sitt ansvar för de barn och ungdomar som visar tecken på en negativ utveckling. Enligt samma paragraf SoL 5:1, nämns även socialnämndens ansvar att följa upp den unge, även i de fall denne avvisat hjälpen (Fahlberg, 2006).

Socialtjänstlagen (SoL) 6 kap – 1 § ”Socialnämnden skall sörja för att den som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende. Socialnämnden ansvarar för att den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna får god vård. Vården bör utformas så att den främjar den enskildes samhörighet med anhöriga och andra närstående samt kontakt med hemmiljön” (Norström & Thunved, 2009, sid 163).

Vård utanför hemmet

De barn som anses behöva vård utanför hemmet, skall i första hand placeras i ett familjehem. Enligt socialtjänstlagens 6 kap. 6 § får inte socialnämnden lov att placera barnet utanför hemmet om inte en utredning av hemförhållanden gjorts. Dessutom skall socialnämnden vid en placering av barn i ett familjehem utreda det eventuella hemmet och avgöra dess lämplighet i att ta emot ett barn. Vården skall även utformas på det sätt att barnet har en möjlighet att bibehålla en god relation till anhöriga och andra närstående samt sin hemmiljö (Fahlberg, 2006).

Övervägande om fortsatt vård

Enligt 6 kap 8§ SoL, skall socialnämnden minst var sjätte månad överväga om fortsatt vård i familjehem är nödvändigt för den unge, då de har en intention om att familjehemsvård inte skall pågå längre än det anses vara nödvändigt. Kan barnet återgå till sina hemförhållanden skall detta ske, då med eventuella biståndsinsatser i stället. Skulle det däremot uppdagas att en avslutning av familjehemsvård inte är lämplig, skall det övervägas att förflytta vårdnaden av barnet till familjehemsföräldrarna (Fahlberg, 2006).

Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

I 1 § LVU finns förhållandet mellan SoL och LVU beskrivet, där LVU beskrivs som en kompletterande lag och där förutsättningarna och avvikelserna från SoL och frivillighetsprincipen anges. Insatser skall i första hand erbjudas enligt SoL, men går över till ett LVU i de fall då den unge antas behöva vård, men då denne inte givit sitt samtycke till det (Fahlberg, 2006).

Ibland kan situationer uppstå där ett stöd av socialtjänstlagen inte kan uppnås, där ett samtycke från den unge eller dennes föräldrar inte har lämnats. Ibland kan det dock anses nödvändigt att vidta åtgärder, även om det inte går att göra med samtycke från den unge och inte med åtgärder som regleras med stöd av Socialtjänstlagen. I dessa fall sker ingripanden med hjälp av lagar som finns reglerade i LVU (Fahlberg, 2006).

Enligt Wikipedia reglerar LVU tvångsomhändertagande av unga människor i Sverige under 18 år. I vissa fall kan det även röra unga under 20 år. Grunderna för att en ung person skall bli omhändertagen kan vara på grund av bristande hemförhållanden eller att den visar upp ett eget vårdslöst beteende (www.wikipedia.se).

Flyttningsförbud

En tidigare form av socialtjänstlagen reglerade ett förbud mot att flytta barn från ett hem till ett annat. I de fall ett barn är placerat och den biologiska föräldern vill ta hem barnet, kan detta förbjudas, i de fall då man anser att det finns en påtaglig risk i att göra detta. Det kan då handla om att det inte anses vara bra för barnets hälsa och utveckling. Bestämmelserna kring detta fanns tidigare reglerat i SoL, men hittas nu i 24-31 §§ LVU (Fahlberg, 2006).

Överflyttning av vårdnad

I Sverige ska socialtjänsten överväga att flytta över vårdnaden från de biologiska föräldrarna till familjehemsföräldrarna när ett barn har varit placerat i samma familjehem i över tre år.

”Den 1 juli 2003 infördes en bestämmelse i SoL och i LVU att socialnämnden, när ett barn varit placerat tre år i samma familjehem, särskilt ska överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § FB. Syftet med bestämmelsen är att genom en överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrarna skapa bättre möjligheter för kontinuitet och trygghet i vården” (3. www.socialstyrelsen.se).

I de fall ett barn permanent bott och fostrats i ett familjehem och det ses som det bästa för barnet att upprätthålla denna form av boende, får vårdnaden flyttas över till familjehemsföräldrarna. Bestämmelserna kring detta finns reglerat i Föräldrabalkens 6 kap. 8 §. Under tiden ett barn är placerat i familjehem utgår en ersättning till familjerna i form av en arvodesdel och en omkostnadsdel, där riktlinjer för utbetalningen regleras i 2002:119, riktlinjer för arvode och omkostnadsersättning (Fahlberg, 2006).

Ett lagförslag som kommer att presenteras år 2010 handlar om övervägandet om vårdnadsöverflyttningar skall bli obligatoriskt efter att barnen bott tre år i familjehem och där frågan om öppen adoption skall aktualiseras. I de fall då familjehemsplaceringen pågått under en längre tid och där man ser att situationen inte förbättras eller förändras, kan det då vara det bästa för barnet att få stanna i familjehemmet och på så sätt bygga upp en långsiktig familjetillhörighet. Adoption kan således för denna grupp vara ett alternativ. I propositionen övervägs också om livslånga familjehemsplaceringar ska komma att bli aktuella (www.moderat.se).

Ett av stegen till att förstärka barnets familjehemsplacering och därmed trygga deras framtid, är att flytta över vårdnaden från den biologiska föräldern till familjehemsföräldrarna. Dock är det många av familjehemsföräldrarna som ställer sig osäkra till det beslutet då de kommer att innebära minskat stöd från socialtjänsten efter att en vårdnadsöverflyttning gjorts. Dels kan det gälla barnets egen problematik, men även att relationerna till barnets biologiska föräldrar blir lidande (www.moderat.se).

Föräldrabalken (FB)

I föräldrabalken regleras bl.a. vad som gäller kring faderskap, moderskap, underhållsbidrag och omyndighet. Föräldrabalken hjälper bland annat till att lösa tvister mellan föräldrarna, men även mellan barn och föräldrar (Norström & Thunved, 2009).

En annan del i föräldrabalken reglerar barns rättigheter och att barnet bland annat har rätt till att växa upp under trygga förhållanden. Barn ska få växa upp under stabila förhållanden och inte utsättas för såväl psykiska som fysiska övergrepp (www.internetjuridik.com)

Det finns i FB 1949: 381 reglerat hur föräldrar skall förhålla sig till sina barn, vad som anses vara ett bra föräldraskap. I denna lag finns även skrivit vad som ses som en god, trygg fostran och barnets rätt till omvårdnad samt vem som skall ha vårdnaden om barnet (Fahlberg, 2006). Där betonas fortsättningsvis barnets behov av en god och nära kontakt med båda föräldrarna och att hänsyn ska tas till barnets vilja med barnets ålder och mognad i beaktande (Norström & Thunved, 2009).

3.4 Barnkonventionen

Den 20 november 1989 sade FN ja till en konvention som reglerar barnens mänskliga rättigheter, vilket syftar på barn och ungdomar upp till 18 år. Det är regeringen i varje land som skall se till att skydda barnen och ta sitt ansvar för att barnens rättigheter bejakas. Det finns 54 artiklar i konventionen där några av artiklarna berör barnets bästa och att barnet skall komma i främsta rummet samt att barnet har rätt till liv och utveckling (www.unicef.se).

Barnkonventionen framhåller principen om barnets bästa, vikten att lyssna på barnet, varje barns rätt att få ta del av sina rättigheter utan att bli diskriminerad samt barnets rätt till liv och utveckling. Principen om barnets bästa ska ses som en grundregel i samhället, även om detta i praktiken kan bli mer komplicerat. Begreppet måste kompletteras med ett innehåll för att ge mening. Det viktiga är sammanfattningsvis att man försöker sätta sig in i barnets situation för att försöka förstå hur barnet upplever det samt att man lyssnar på barnet (Nordin, 2003).

4. Teoretiska perspektiv och tidigare forskning

4.1 Anknytning

John Bowlby och Mary Ainsworth är de personer som lagt grunden till anknytningsteorin (Hughes, 2009). Teorin beskriver hur barn från tidig ålder knyter an till personer i sin närhet och som sedan förvärvar ”inre arbetsmodeller”, vilket innebär en sammanfattning av ens erfarenheter av relationen till andra, framförallt till de personer som står en nära. Vid en trygg anknytning ses föräldern som en trygg bas för barnet som denne i en hotad situation kan återvända till för tröst (Hwang & Lundberg & Rönnerberg & Smedler, 2005).

Begreppet anknytning härstammar från engelskans attachment och anknytningssystemet är ett av många beteendesystem som främjar överlevnad (Cassidy & Shaver, 2008). Vidare är det en teori om den process som leder till ett psykologiskt band mellan barnet och dess närmaste vårdare. Som vi tidigare nämnt, är en viktig del av anknytningsteorin begreppet inre arbetsmodeller som är mentala representationer hos barnet. Dessa representationer skapas genom anknytningen och är mentala representationer av barnet själv, dess viktiga närstående och samspelet dem emellan. Eftersom anknytningen blir representerad genom mentala modeller för barnet blir den en viktig del i personlighetsutvecklingen och har betydelse för individen under hela livet (Broberg & Almqvist & Tjus, 2003). Nästan fyra årtionden av forskning har visat att anknytning bidrar till individers förmåga att uppnå åldersadekvata socioemotionella och kognitiva förmågor i barndomen, men även i vuxenlivet (Cassidy & Shaver, 2008). Anknytningsbeteendet anses vara kännetecknade för människan under hela livet, även om det är särskilt tydligt under den tidiga barndomen (Broberg et al, 2003).

Människan behöver andra människor för att överleva och det är det anknytningsteorin djupast handlar om. John Bowlby anses som anknytningsteoriens upphovsman och var en engelsk barnpsykiater och psykoanalytiker som levde mellan 1907-1990. Bowlby presenterade i slutet på 1960-talet första delen av sin trilogi Attachment and Loss, där han i sin trilogi beskriver sin teori om anknytningens betydelse för människans utveckling. Han beskriver också betydelsen av hur separationer, försummelse och vanvård tidigt i livet kan få konsekvenser för människans fortsatta utveckling. Bowlbys slutsats var att barnet måste vara utrustat med ett beteendesystem som främjar närhet till vårdaren så att föräldrabeskyddet underlättas.

I normala fall kan inte spädbarnet låta bli att knyta an till sin vårdare, oavsett vårdarens lämplighet. Anknytningen är lika viktig och har lika stor betydelse som andra biologiska behov, som exempelvis mat. Anknytningen sker automatiskt och instinktivt på basis av den fysiska kontakten mellan spädbarnet och dess vårdare. Konsekvenserna för den fortsatta utveckling och kvalitet på anknytningen är dock beroende på hur lyhört och samspelet det känslomässiga bandet mellan barnet och dess vårdare är. Anknytningen utvecklas från det att barnet föds, men när barnet är nyfött så är det väldigt begränsat i sitt rörelsebeteende och använder nästan enbart skriket som signalsystem. Att höra ett spädbarn skrika är obehagligt och vuxna vill ofta till varje pris få slut på det. De flesta föräldrar svarar som tur är på barnets skrik genom olika försök att trösta det. I sällsynta fall kan dock vuxna svara på helt andra sätt för att få tyst på barnet och då kan det gå riktigt illa (Broberg et al, 2003).

Begreppet ”en trygg bas” introducerades i slutet av 1970-talet, där begreppet användes för att beskriva den känsla av trygghet som en anknytningsperson ger ett barn. Det här begreppet beskriver barns grundläggande utvecklingsbehov och har använts i USA och Storbritannien sedan 1970-talet. Det innebär att barnet i hotfulla situationer såsom fara, sjukdom, trötthet eller efter separationer söker sig till den person som ger barnet trygghet och tröst (Nordin, 2003). För detta krävs en anknytnings- och motståndsbaserad modell av föräldraskap som

bygger på fyra dimensioner av omvårdnad vilka är tillgänglighet, känslighet, acceptans och samarbete, identifierade av Ainsworth. Enligt henne kan dessa dimensioner främja en trygg anknytning i spädbarnsåldern och applicerar även dessa på när man tar hand om familjehemsplacerade ungdomar. Även en femte dimension, familjemedlemskap, är adderad till modellen och anses också vara nyckeln till en framgångsrik familjehemsplacering (Schofield & Beek, 2009).

John Bowlby har visat att spädbarn har ett biologiskt grundat behov att utveckla en god anknytning till en eller ett par föräldragestalter. Med detta menar han att barnet och föräldragestalten måste uppleva en gemensam glädje och tillfredsställelse i form av närhet, värme och en kontinuerlig relation med varandra. När barnet har utvecklat en trygg anknytning blir detta grunden för en bra socioemotionell utveckling och en god självbild (Nordin, 2003).

En trygg bas, som vi tidigare nämnt ovan, är ett centralt begrepp inom anknytningsteorin. Fortsättningsvis beskriver en trygg bas två aspekter av vårdarens omsorgsförmåga, dels att vara en bas för barnets utforskande och dels att vara en säker hamn dit barnet kan återvända om det upplever hot eller fara. Om relationen till vårdaren däremot präglas av otrygghet så påverkas barnets utforskande av världen negativt. Barnet kan då inte lita på att föräldern finns där om det skulle behöva det. Barnet reagerar då på att antingen ängsligt klamra sig fast vid föräldern hela tiden och inte lämna sin ”säkra bas”, genom att inte använda hamnen för ökad säkerhet eller känslomässig påfyllning utan bete sig som att hamnen inte behövs. Barn utvecklar alltså olika typer av anknytningsmönster beroende på hur relationen mellan det och vårdaren ser ut (Broberg et al, 2003). Tidigare forskning visar på att det finns en bevisad koppling mellan otrygg anknytning och olika typer av bristande omsorgsförmåga (Lundén, 2004). Det finns olika typer av otrygg anknytning, såsom organiserad-undvikande anknytning, vilket innebär att barnet tenderar att minimera vikten av sin omsorgsperson och överbetonar sin egen förmåga. En annan otrygg anknytning är den organiserade-ambivalenta, vilket betyder att barnet överbetonar sin tillit till sin omsorgsperson och minimerar sin egen förmåga. Ytterligare en otrygg anknytning är den desorganiserade anknytningen, vilken är en oorganiserad otrygg anknytning, där barnen varken litar på sin omsorgsperson eller på sig själva (Hughes, 2009). Den bästa formen av anknytning är den trygga och det är denna anknytning man strävar efter att uppnå (Lundén, 2004).

Kvaliteten i anknytningen är viktig eftersom den reflekterar kvaliteten i förhållandet mellan barnet och dess vårdgivare. Kvaliteten i anknytningen är också viktigt för barnets framtida samspel och funktion med andra människor. Barn med en trygg anknytning visar på en bättre samspelsförmåga i för- och skolåldern än barn som inte har en trygg anknytning. Denna samspelsförmåga innefattar kontakten med lärare, andra vuxna samt kontakten med jämnåriga barn (Albus & Bates & Dozier & Stovall, 2001). Att vara familjehemsförälder till barn som tidigare upplevt svårigheter är en utmanande uppgift. Unga personer som har kämpat med dåligt självförtroende och som oftast saknar förmågan att skapa ordning på sitt förflutna har behov av att bygga en framtida identitet och hitta resurser som ska hjälpa dem att klara en viss grad av självständighet och oberoende i vuxen ålder (Schofield & Beek, 2009).

Det finns forskning gjord gällande barns anknytningskvalitet med föräldrar som inte är deras biologiska. Vissa studier är gjorda på barn som blivit adopterade kort tid efter födseln, andra på barn som blivit adopterade efter en längre tid på barnhem samt studier gjorda på barn i den allmänna barnavården. Denna tidigare forskning är betydelsefull för att kunna förstå vilka olika typer av anknytning familjehemsplacerade barn kan utveckla till nya omsorgspersoner (Dozier et al, 2001).

Föräldrarnas omsorgssystem och reflexiva förmåga

Föräldrars motsvarighet till barns anknytningssystem kallas för omsorgssystem, detta system är till för att reagera och svara på barnets anknytningssystem (Broberg et al 2003). Enligt anknytningsteorin är barnets relation med omsorgspersonen den viktigaste faktorn i utvecklingen av en god anknytning. En omsorgspersons beteende styrs av omsorgssystemet som är ett svar på barnets anknytningssystem. Omsorgssystemet skall ses som ett beteendesystem i sin egen rätt och representerar relationen mellan barnet och föräldern. Målet med omsorgssystemet är att skydda barnet. Anknytningssystemet aktiveras av företeelser som barnet uppfattar som skrämmande, farligt eller stressande. Föräldrarnas omsorgssystem aktiveras i sin tur genom att föräldern uppfattar att barnet upplever något obehagligt. Dessa situationer kan exempelvis vara vid separationer (Cassidy & Shaver, 2008).

Anknytningsteorin har lett till en utveckling vad gäller att titta på föräldrars reflekterande förmåga eftersom detta anses vara viktigt både för barnets anknytning och också relationen till föräldern. Denna förmåga innebär att föräldern hjälper barnet att hantera sina känslor och upplevelser genom att reflektera över, bära och dela detta med barnet. Denna reflektiva förmåga är baserad på föräldrarnas egen barndom och deras relation till sina föräldrar. Föräldrarnas förmåga att kunna reflektera över barnets inre upplevelser är avgörande för utvecklingen av en trygg anknytning och till en rad andra utvecklingsområden (Slade, 2005). En känslig omsorgsperson ska kunna utjämna fokus på den fysiska verkligheten och den inre riktade uppmärksamheten tillräckligt bra för att barnet skall kunna identifiera risker mellan inre och yttre upplevelser (Fonagy & Target, 1997). Det finns många situationer där föräldrarnas omsorgssystem aktiveras, men inte barnets anknytningssystem. Dessa situationer kan leda till konflikter, där ett exempel på detta kan vara föräldrar som vill skydda och ta hand om sina tonåringar, men att tonåringen i sin tur upplever att föräldern är kontrollerande och påträngande (Cassidy & Shaver, 2008). Familjehemsplacerade barn behöver omvårdnad och en god kvalitet på familjehemsvården, som i sin tur skall hjälpa dem genom barndomen till framgång och uppfylla sin potential i vuxenlivet (Schofield & Beek, 2009).

Familjehemsförälder som anknytningsperson

Mary Dozier (2001) och hennes medarbetare gjorde en studie där de undersökte anknytningen mellan 50 familjehemsmammor och deras placerade barn. Barnen i studien blev placerade i familjehemmet i åldrarna från födelsen upp till 20 månaders ålder och anknytningen mättes när barnen var mellan 12-24 månader och hade varit placerade i minst tre månader. Placerade barn kan först efter en tids anpassning och stabilitet i det nya hemmet börja utveckla en anknytning till de nya omsorgspersonerna. I den här studien blev över hälften av barnen klassificerade med trygg anknytning, cirka en tredjedel med desorganiserad anknytning och resten med antingen undvikande eller resistent (motståndskraftig) anknytning. I Stovall och Doziers tidigare undersökning undersöktes anknytningen mellan 38 placerade barn och familjehemsmammorna. Det visade sig i studien att de barn som blev placerade i åldrarna 6-12 månader hade en trygg och mer stabil anknytning än de barn som placerades i åldrarna 12-20 månader. Den senaste studien sammanfattas med att barn som blev placerade med omhändertagande nya omsorgspersoner ofta utvecklade trygga anknytningar, trots barnens tidigare upplevelser av omsorgssvikt och/eller avbruten tidigare omsorg.

Barn har förmågan att knyta an igen, vilket innebär att barnet knyter an till nya föräldragestalter, antingen att barnet har haft en tidigare anknytning och får en ny eller att barnet inte har haft någon anknytning alls utan får det i en ny relation. Anknytning är något som kan utvecklas och barn kan ha känslomässiga band till både sina biologiska föräldrar och

sina familjehemsföräldrar. Ett av skälen till varför familjehemsplacerade barn inte knyter an, eller hur de knyter an till familjehemmet är ett relativt outforskat område. Anknytning och identifikation med familjehemsföräldrar kan vara lika enkel och självklar som anknytning till de biologiska föräldrarna, men den kan också vara mer komplicerad. Det kan i sådana fall finnas en mängd försvårande moment i den nya relationen som inte finns i en ursprungsrelation. De barn som haft en trygg anknytning och en bra relation i ursprungsfamiljen har oftare lättare för att knyta an i familjehemmet än de barn som haft konfliktfyllda relationer. Cederström (1990, 1994) menar att barnen tar med sig sitt tidigare förhållningssätt in i den nya relationen.

4.2 Känsla av sammanhang - KASAM

Aaron Antonovsky myntade inom hälsopsykologin begreppet *känsla av sammanhang*, kasam. Enligt Antonovsky innebär en känsla av sammanhang att individen ökar sin möjlighet till att stå ut med och klara av svåra förhållanden i livet. En individ som sägs ha en uttalad känsla av sammanhang, upplever att hon av andra gör sig förstådd och att hon också förstår andra människor samt att hon har ett hopp om en bra framtid. Den mest grundläggande frågan inom KASAM är vilka faktorer som anses vara viktiga för individen och som bidrar till att vi håller oss friska och klarar av svåra livssituationer. Detta synsätt ses utifrån ett salutogent perspektiv (*salus*, hälsa, och *genesis*, ursprung), och har ett hälsoorienterat synsätt vilket betyder att den skiljer sig från den moderna medicinens traditioner, viken har ett sjukdomsorienterat synsätt. Genom sina undersökningar har Antonovsky sett att människan kan ha avgörande skillnader i sin verklighetsuppfattning trots att man utgår från samma utgångsläge (Hwang et al 2005).

Känsla av sammanhang grundar sig i tre delar, vilka är *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*. Den första komponenten, begriplighet, är en kognitiv sådan, vilket innebär upplevelsen av att känna ordning och struktur, medan motpolen innebär kaos, oordning och oförklarlighet. Den andra komponenten, hanterbarhet, åsyftas till den subjektiva upplevelsen av att antingen ha eller lida brist på tillräckliga resurser för att i livet kunna hantera olika situationer antingen de är vardagliga eller exceptionella. Resurserna kan vara båda ens egna eller komma från andra, där de senare innebär de resurser man får från personer i sin omgivning. Att ha en känsla av hanterbarhet i motsatt förhållande innebär att man har en känsla av att vara ett offer och att man i svåra situationer upplever att man inte har något att sätta emot när man går igenom svårigheter i livet. Den sista komponenten, meningsfullhet, syftar till den upplevda påverkan och engagemanget i ens vardagliga liv (Hwang et al, 2005).

4.3 Att vara familjehemsförälder- ett uppdrag

I ett familjehem skall barnen utveckla förtroendefulla relationer, bearbeta känslomässiga skador och få hjälp att bevara banden till deras biologiska familjer (Höjer, 2001). En av de mest användbara teorierna är motståndskraft därför att den inkluderar olika egenskaper, såsom självförtroende, förmågan att reflektera och planera för framtiden samt kapaciteten att både bli autonom och att kunna söka hjälp vilket relaterar till unga människors förmåga att hantera utmaningar vad gäller familjen, grupptryck och samhället (Schofield & Beek, 2008). Nordenfors (2006) har skrivit avhandlingen ”Ett reflexivt syskonskap”, i vilken hon behandlar de biologiska barnens upplevelse av att leva som familjehem. I avhandlingen ses familjehemsföräldraskapet till största delen som ett så kallat socialt föräldraskap, där det inte är de biologiska banden, utan i dessa fall de sociala, som ligger till grund för föräldraskapet.

Det finns inga särskilda lagförda kriterier om hur ett familjehem skall se ut, eftersom alla barn och föräldrars levnadssituation och personliga egenskaper skiljer sig åt. I stället blir det unika

lösningar i varje fall och dessa följs sedan upp mellan socialsekreterare och familjehemsföräldrarna (Höjer, 2001).

Enligt Höjers (2001) studie ”Fosterfamiljens inre liv”, fann man att det finns faktorer som spelar in gällande om familjehemsplaceringen blir lyckad eller inte. Betydelsen av en god relation mellan familjehemssekreteraren och familjehemsföräldrarna var av stor betydelse, men också familjehemsföräldrarnas relation till barnen var avgörande. Dessutom är en viktig faktor att man kan ”dela sig” mellan den egna familjen, det placerade barnet samt familjehemssekreteraren.

Enligt Socialtjänstlagens sjätte kapitel skall socialnämnden bistå familjehemmen med stöd och råd samt annan hjälp de behöver för att kunna utföra uppdraget som familjehemsföräldrar. Det kan t.ex. innebära att familjehemmen har regelbunden kontakt med socialsekreterarna, att de får handledning från socialtjänsten, och därtill även avlastning och utbildning om det skulle behövas. Ytterligare en faktor som spelar in är familjehemsföräldrarnas attityd gentemot de biologiska föräldrarna. I de fall då familjehemsföräldrar har en negativ inställning till barnets föräldrar, var det också en större risk att placeringen inte skulle lyckas (Höjer, 2001).

Det finns studier som visar att långtidsplacerade barns kontakt med sina biologiska föräldrar är av vikt för barnets allmänna välbefinnande, identitet, självaktning och känsla av tillhörighet (Nordin, 2003).

Kvalitén i de nya familjerelationerna, kontakt med sitt ursprung, information och kunskap om de förflutna samt positiva attityder från omvärlden är betydelsefulla för barnets utformning av sin personlighet och identitet. Andra betydelsefulla komponenter kan vara barnets bearbetning av känslor, som förluster och förskjutning. Identitet är en process som barn skapar i samspel med andra människor och individer är aktiva i skapandet av sin egen identitet (Nordin, 2003).

Enligt Höjer (2001) visade det sig att familjehemsföräldrarna inte upplevde att relationerna till de placerade barnen skiljde sig åt i förhållande till relationerna de hade till sina biologiska barn. Dock är en av de framträdande skillnaderna mellan att ta sig an ett placerat barn och ha ett eget biologiskt barn att man i det första fallet inte har någon juridisk bestämmanderätt över det placerade barnet då det fortfarande är de biologiska föräldrarna som har kvar vårdnaden av det. I och med att familjehemsföräldrarna inte har full bestämmanderätt över barnet medför det en känsla av att inte alltid kunna fatta ett beslut som de anser vara det bästa för det. Detta var något som familjehemsföräldrarna i Höjers studie ansåg vara en av de största svårigheterna med föräldraskapet. Enligt SoL 6 kapitlet 4 § finns inget som reglerar avtalstidens längd eller uppsägningstid. Detta kan orsaka en osäkerhetskänsla hos familjehemsföräldrarna.

Studier som är gjorda med långtidsplacerade barn visar att det vanligaste för barn som har placerats i familjehem i förskoleåldern antingen betraktar sina familjehemsföräldrar som föräldrar eller att de betraktar både sina biologiska föräldrar och familjehemsföräldrarna som sina föräldrar, dvs. att de har två uppsättningar föräldrar. Nordin beskriver tre typer av föräldraskap, det biologiska, det juridiska och det psykologiska. Det biologiska föräldraskapet kommer alltid att vara de personer som fött barnet till världen. De juridiska föräldrarna är de personer som är vårdnadshavare för barnet och vad detta innebär finns tydligt justerat i lagen. Det psykologiska föräldraskapet är de personer som genom sin dagliga omvårdnad och omsorg har en unik plats i barnets liv (Nordin, 2003).

4.4 Motiv till att bli familjehemsförälder

De två vanligaste motiven till att bli familjehemsförälder är att man antingen på en medveten nivå söker lämplig information för att sedan bli en familjehemsförälder eller att man tidigare kommit i kontakt med andra föräldrars barn, t.ex. genom arbetet, utan att man själv på ett aktivt sätt sökt uppgiften. Höjer såg i sin studie även att behovet att göra något gott fanns med som motiv till att ta sig an ett barn samt att man vill ha ett barn antingen på grund av barnlöshet eller att de egna barnen flyttat ut (Höjer, 2001).

I Höjers (2001) studie visade det sig att motiven för att bli familjehemsföräldrar var att barn anses vara en del av den livsplan vi människor sätter upp i livet, att barn anses vara en stor tillfredsställande faktor som ger mening och innehåll i livet. Ytterligare en faktor som spelar in för att ta sig an ett barn är att familjehemsföräldrarna vill använda sitt överskott så det kommer till nytta. Här pratade männen mer i materiella termer i form av t.ex. plats i hemmet medan kvinnorna i en större utsträckning pratade om det känslomässiga överskottet. Kvinnorna pratade också i större utsträckning om att de vill använda sin kompetens som mödrar till något som kan bli viktigt och nyttigt för andra människor.

Detta är även något Vinterhed (1985) redogör för i sin bok "De andra föräldrarna" där föräldrarna använder det känslomässiga överskottet till att ytterligare förstärka sin föräldraidentitet.

Att vara familjehemsförälder innebär att man ställs inför ett psykologiskt faktum att å ena sidan ta barnet till sig och ge det kärlek och samtidigt älska det på en "lagom" nivå så att en eventuell separation inte blir så påfrestande (Nordkvist, 2004).

En viktig del i att vara familjehemsförälder är att man känner ett starkt ansvar gällande de placerade barnens utveckling och att man främjar en god sådan. Att barn behöver ovillkorlig kärlek, trygghet, omvårdnad, respekt, frihet och gränser och tydliga budskap av engagerade vuxna är ingen nyhet. Familjehemsplacerade barn behöver det dock oftast i större omfattning än "vanliga barn" (Thorsén, 1991). Vidare är en viktig del i att vara familjehemsförälder att de har den kompetens som krävs för att klara uppdraget och att kunna hantera det placerade barnet. Sundell & Thunell (1997) redogör för ett antal kunskaper som familjehemsföräldrarna bör besitta. Dessa är bl.a. att vårda och fostra det placerade barnet, att på ett adekvat sätt lära barnet hur de på bästa sätt hanterar sina känslor samt att kunna möta barnets olika utvecklingsbehov. Vidare bör de kunna bejaka barnets känslor de ställs inför gällande sin biologiska familj och att stödja barnets relationer till deras biologiska föräldrar. Sist men inte minst skall de bygga upp och ge barnen trygga, harmoniska relationer vilka är avsedda att bestå för resten av livet.

Den brittiska forskaren Triseliotis menar, att det optimala utfallet för barn som är långtidsplacerade i familjehem förutsätter att barnet vistas i samma familjehem under lång tid. Han fann dock inget samband mellan utfall och antal placeringar utan det viktigaste var att barnet till slut kom till en familj som de såg som sin. Han betonar fortsättningsvis stabilitet och livslångt engagemang oavsett juridiskt beslut (Nordin, 2003).

Landqvist (2006) har i en C-uppsats "Förälder på uppdrag av samhället" intervjuat familjehemsföräldrar. De beskrev där sin roll, faktisk vårdnadshavare, som att ha en föräldraroll, men utan att vara förälder. Många av familjehemsföräldrarna menade att det viktigaste de kunde förmedla till de placerade barnen var en känsla av trygghet. Till skillnad från sina biologiska barn, testade de placerade barnen i större utsträckning gränser och var

mer frågvisa samt att familjehemsföräldrarna fick jobba mer med normer och värderingar med de placerade barnen. Sett utifrån anknytningsteorin, menade Landqvist att familjehemsföräldrarna responderar på barnets anknytningsbeteende genom att ge uppmärksamhet, initiera kontakt samt vara medveten om och svara på barnets signaler. Vidare menar hon att det som av familjehemsföräldrarna beskrevs som trygghet i själva verket var deras sätt att försöka knyta an till barnet. Hon menar även på att familjehemsföräldrarnas beskrivningar av gränstestning beror på att barnet tidigare inte haft den självklara anknytningen med familjehemsföräldrarna, utan har haft en primär anknytning till sina biologiska föräldrar.

Höjer (2001) menar att kvinnor och män har olika åsikter gällande om "socialt intresse" kan ses som ett motiv till att de blev familjehemsföräldrar. Hennes studie visade att det var fler kvinnor än män som uppgav att de tog sig an föräldraskapet p.g.a. att visa sitt sociala engagemang. En möjlig orsak till detta, enligt Höjer är att kvinnor i större utsträckning haft en önskan om att bli familjehemsföräldrar och att det således i en sådan önskan också ligger en vilja att göra en insats för samhället.

I Sverige får familjehemsföräldrarna ersättning för att ta sig an ett placerat barn. Ersättningen består i en omkostnadsdel och en arvodesdel, där omkostnadsdelen skall täcka de utgifter som är direkta och är upp till ett visst belopp, skattefria. Arvodesdelen är således avsedd att anses som familjehemsföräldrarnas lön och är därmed också beskattningsbar. Hur stor denna "lön" blir utgår från olika kriterier, såsom hur krävande arbetet med det placerade barnet kommer att bli, och om någon av familjehemsföräldrarna är tvungna att avstå annat förvärvsarbete för att ta hand om barnet. I Höjers (2001) avhandling så påverkade det många av familjehemsföräldrarna på olika sätt. Bl.a. upplevde de att det påverkade förhållandet till det placerade barnet, till familjehemsföräldrarnas nätverk samt i kontakten med socialtjänsten. Många av familjehemsföräldrarna upplevde att de hade problem att förhålla sig till den ekonomiska ersättning de fick, medan andra hade lättare att motivera att de skulle få betalt. Höjer visar resultat på att det var få familjehemsföräldrar som uppgav att de tog sig an ett barn p.g.a. den ekonomiska ersättningen man skulle få. Hon menade vidare att en av anledningarna till att man inte uppgav detta som motiv var för att den ekonomiska ersättningen inte var ett tungt motiv i sig, men också för att de i andras ögon sågs som lättförtjänta pengar och att familjehemsföräldrarna många gånger fick försvara sig och berätta hur arvodet var upplagt. Höjer visade också på att en av anledningarna till att många inte uppgett den ekonomiska ersättningen som ett motiv var för att det väcker negativa känslor och uppfattningar om utbetalningen.

4.5 Familjehem eller adoption

I "Fosterfamiljens inre liv" resonerade familjehemsföräldrarna om alternativet att i stället adoptera ett barn. Många av föräldrarna menade att de gärna hade en önskan om att leva med barn men att de nödvändigtvis inte behövde ha ett "ägandeförhållande" till barnet, alltså att det inte var nödvändigt att det var "deras" barn. Många av paren som intervjuades menade att de var nöjda med det liv de hade tillsammans med sina placerade barn (Höjer, 2001).

Permanent eller tillfälliga placeringar är en avhandling baserad på en undersökning gjord gällande beslut om flyttningsförbud. Beslut om flyttningsförbud är ett förbud gällande att flytta barn från de hem där de vistas (nuvarande familjehem) och infördes första gången 1960 i barnavårdslagen. 1990 kom nya LVU, och flyttningsförbudet flyttades då över hit. Man kan dela upp placeringar i tillfälliga och långvariga, och i Sverige så har tre år markerat en gräns för när en placering blir långvarig. Flyttningsförbudsfallen i den här undersökningen handlar

om barn som blivit placerade i familjehem i förskoleåldern och bott i familjehem under lång eller mycket lång tid. De långa kontinuerliga placeringarna har i huvudsak varit SoL placeringar. Detta innebär att det är barnets biologiska föräldrar som har haft det juridiska ansvaret för barnet under uppväxten, inte familjehemmet eller samhället. Barnen i den här studien ingår i en större grupp av långtidsplacerade barn, skillnaden är här att socialnämnden har förbjudit de biologiska föräldrarna att ta hem barnet. För många barn som blir placerade så är det inte någon behandling eller en begränsad åtgärd utan snarare en alternativ uppväxtmiljö. Något som fick stor uppmärksamhet i studien var omplaceringar, där dessa ses som negativa fenomen i familjehemsvården. För de allra yngsta barnen uppfattas omplaceringar som en riskfaktor i och med diskontinuitet i uppväxten och uppbrutna tidiga band. Detta uppfattas som en riskfaktor oavsett vilka miljöer barnet flyttar emellan. Socialstyrelsen var frågande inför dessa omplaceringar och Nordin tolkar detta som att Socialstyrelsen menar att barn skall ha rätt till en kontinuerlig och stabil uppväxt oavsett om det sker i det biologiska hemmet eller i något annat hem (Nordin, 2003).

I början på 1980-talet uppmärksammades medvetenheten kring att familjehemplacerade barn till skillnad från adopterade barn hade en känsla av otrygghet och bristande tillhörighet (Nordin, 2003). Mikael Bohman (1980 i Nordin, 2003) menade att anledningen till att de familjehemsplacerade barnen hade sämre anpassning än adopterade barn hängde samman med en otrygghet. Ytterligare studier som Nordin granskat visar på samma mönster. Triseliotis menar i sin forskningsgenomgång att de fanns två huvudområden där osäkerheten koncentrerades. I det första huvudområdet berodde oron och ängslan hos både barnen och familjehemsföräldrarna på tillfällighetskaraktären i deras livssituation. Detta innebar delvis att bristen på den juridiska tryggheten innebar en kontinuerlig oro för barnet och familjehemsföräldrarna eftersom placeringen när som helst skulle kunna avbrytas. I det andra huvudområdet berodde oron på barnets oklarhet rörande familjetillhörighet. Detta innebar delvis att barnet hade en känsla av att inte tillhöra någon familj. De bor inte med sina biologiska föräldrar samtidigt som familjehemsföräldrarna inte är deras föräldrar, och denna situation tycks leda till att dessa barn känner sig annorlunda eller udda. Andra saker som ytterligare kan förstärka känslan av utanförskap är exempelvis att de inte har samma efternamn som sina familjehemsföräldrar. Barns behov av stabila och varaktiga uppväxter, en säker bas, medförde i slutet av 1990-talet statliga direktiv i både USA och Storbritannien gällande att öka andelen adoptioner av omhändertagna barn samt att förkorta tiden mellan omhändertagandet och adoption (Nordin, 2003).

4.6 Tillfälliga eller permanenta placeringar

Bedömningen mellan barnets intresse och föräldrars rätt kan ses ur olika perspektiv. Konflikten kan uppfattas som ett socialt- och psykologiskt problem och ett socialrättsligt problem. Det sociala och psykologiska problemet kan förklaras med att även om de biologiska föräldrarna har vårdnaden om barnet, så är det inte säkert att barnet ser dem som sina föräldrar. För ett barn som har varit placerat sedan tidig ålder har familjehemsföräldrarna varit de personer som stått för den dagliga omsorgen och tryggheten. I flyttningsförbudsprövningen bestod det rättsliga problemet av att domstolen skulle bedöma vilken risk för skada det skulle kunna bli för barnet vid en separation från familjehemmet. Barnets vilja, egenskaper samt barnets anknytning var tre av de rättsliga kriterierna i flyttningsförbudsbestämmelsen och vid överflyttning av vårdnaden till föräldrar i familjehem. Utöver dessa grundkriterier skulle även barnets tid i familjehemmet samt i det biologiska hemmet, barnets ålder, utveckling och reaktioner på en eventuell flytt beaktas. Ett annat

viktigt kriterium som också skulle vara underlag i prövningen var de båda hemmens förtjänster och brister ur olika synpunkter som var betydelsefulla för barnet (Nordin, 2003).

Fördelarna och de positiva utfallen för långtidsplacerade barn är störst vid normala, stabila och långa familjehemsplaceringar. Under sådana förutsättningar kan barnet utveckla känslomässiga band och identifiera sig med familjehemmet vilket ger ett positivt utfall. Det finns flera studier som har jämfört skillnader mellan barn som stannat i familjehemmet till vuxen ålder och de barn som flyttat tillbaka till sitt biologiska hem. Jämförelserna pekar mot ett bättre utfall för de barn som stannar i familjehemmet (Nordin, 2003).

5. Metod

5.1 Metodval

För att kunna uppnå vårt syfte och kunna svara på våra frågeställningar har vi valt att använda oss av en kvalitativ metodstrategi. Vi valde att göra intervjuer för att inhämta kunskap om hur familjehemsföräldrar ser på sin roll som förälder samt hur de ser på barns anknytning.

Att använda sig av intervjuer är ett sätt att erhålla kunskap om människors erfarenheter och beteenden och den kvalitativa forskningen har som avsikt att tolka meningen i det de intervjuade berättar. Syftet med en intervju kan vara att samla empirisk information, exemplifiera och subjektifiera. Detta hoppas vi kunna göra utifrån de intervjuer vi har gjort med familjehemsföräldrarna. En av fördelarna med kvalitativa intervjuer är öppenheten, där det dock finns standardval av metoder som bland annat omfattar frågor som hur många intervjuer man ska göra och hur intervjuerna ska analyseras (Kvale, 1997).

Kvalitativa forskningsmetoder omfattar tre olika huvudtyper av datainsamling. En av dessa är öppna intervjuer där man får direkta citat från intervjupersonen gällande dennes känslor, tankar, kunskaper och attityder (Larsson, 2005).

Eftersom det var familjehemsföräldrarnas egna upplevelser vi ville undersöka närmare så var öppna intervjuer den metod som bäst kunde hjälpa oss att svara på våra frågor.

Vid kvalitativa forskningsintervjuer är intervjupersonens livs- och upplevelsevärld i blickfånget, vilket betyder att vi som undersökare har ett intresse av att få en förståelse för denne och att vi koncentrerar oss på olika tematan (Larsson, 2005).

Man skiljer på material som man samlar in till en särskild studie, primärdata, och material som tidigare finns inom området, sekundärdata. Det sistnämnda kan vara av typen offentligt material samt tidigare forskningsprojekt (Svenning, 2003). Planerna för undersökningarna till denna c-uppsats var att bedriva en kvalitativ forskning, där resultatet blir att man får beskrivande data gällande individens berättelser. I kvalitativa metoder berörs tre huvudtyper av datainsamling; öppna intervjuer, direkta observationer och dokumentanalyser (Larsson, 2005).

5.2 Urval och tillvägagångssätt

Den kvalitativa forskningen börjar vanligtvis av att man sätter sig in i den litteratur som redan finns skriven om ämnet. En tidig litteraturläsning kan leda till att teorier tydliggörs och därmed underlätta utformningen av frågeställningen till intervjuguiden. Detta var också något vi gjorde för att få en klarare bild av vårt ämne (Larsson, 2005). Vi valde att genomföra våra intervjuer skriftligt, dvs. att våra intervjupersoner själva fick svara på våra frågor utifrån ett frågeformulär. Detta gjorde vi dels på grund av tidsbrist men också för att det var lättare att hitta intervjupersoner som kunde tänka sig att svara på våra frågor på detta sätt.

Vårt urval bestämdes därmed utefter en s.k. snöbollsmetod, men kan med tanke på att socialarbetarna fritt fick välja intervjupersoner, till viss del, ses som strategiskt styrt. Det finns inga ideala intervjupersoner och vi hade inga intentioner på att välja ut våra medverkanden utefter ålder, kön, etnicitet eller utbildning (Kvale, 1997).

Då det kan vara svårt att få tag på vissa informanter på egen hand kan det vara en fördel att man får kontakt med någon som redan har en etablerad långvarig kontakt med de personer som man vill prata med. Denne kan då gå i god för undersökaren och undersökningen då det är viktigt att komma i kontakt med informanter som är villiga att prata om sin livssituation, och som vill berätta om hur de ser på problemet (Billinger, 2005). Detta var även något vi valde att göra då vi gav våra intervjuformulär till de socialsekreterare som skulle hjälpa oss.

De fick i sin tur skicka dessa formulär till intervjupersonerna. Eftersom kvalitativa studier inte syftar till att generalisera, utan till att kunna exemplifiera krävs det inte att man gör ett slumpmässigt urval (Svenning, 2003).

Tillsammans med intervjuformuläret skickade vi med ett frankerat kuvert med vår adress på så det bara var för intervjupersonerna att posta dessa. Huvudfrågorna i våra intervjuer var hur personerna såg på anknytning och vad de gjorde för att främja denna, hur det kom sig att de blev familjehemsföräldrar samt hur de såg på sin egen roll som familjehemsföräldrar. En sista huvudfråga behandlade deras tankar kring lagar och rättsliga aspekter kring barnen.

Vi valde efter utformandet av intervjufrågor att göra en pilotstudie på vårt intervjuformulär på några utvalda personer för att se hur dessa uppfattade frågorna.

Antalet nödvändiga intervjupersoner är beroende av syftet med undersökningen, man får alltså intervjua så många personer som behövs för att kunna svara på sina frågeställningar. I kvalitativa undersökningar är det vanligt att man väljer antingen för få personer att intervjua eller att man väljer för många personer. Om syftet är att förstå världen genom en annan individ så räcker det egentligen med att intervjua en enda person. I vanliga intervjustudier brukar dock antalet intervjupersoner ligga mellan 5-25 personer (Kvale, 1997).

Vi valde att intervjua 7 familjehemsföräldrar. Vi ville inte ha för lite intervjuer men samtidigt fick det inte vara för många eftersom vi både hade en begränsad tid och ett begränsat utrymme på oss att genomföra uppsatsen.

Undersökaren ska försöka att inte ställa så detaljerade frågor till intervjupersonen, eftersom man då kan styra informantens beskrivning av det man vill undersöka. Intervjupersonen bör få tala någorlunda fritt om hur denne ser på problemområdet. Vitsen är att intervjupersonens perspektiv ska lyftas fram (Lilja, 2005).

Med hänsyn till detta så har våra frågor varit öppna för att undvika att styra våra intervjupersoner. Det positiva med denna metod är att respondenterna inte känner sig trängda till att svara på frågor som de av olika anledningar inte vill eller kan svara på.

Intervjupersonerna har således själva fått tolka frågorna och även själva valt hur mycket eller lite de vill fördjupa sig i frågan. En nackdel med att använda sig av skriftliga intervjuer kan vara att man inte har möjlighet att ställa följdfrågor och detta kan leda till att vi inte fått den fullständiga information vi sökte. Vidare kan frågor misstolkas där vi som intervjuare inte fick möjligheten att klargöra vad vi menade. Eftersom vi inte personligen träffade de medverkande får vi inte heller någon uppfattning om hur de upplevde intervjusituationen. Vi ville med hjälp av våra gjorda intervjuer beskriva hur dessa människor upplevde sin situation och sina erfarenheter.

5.3 Avgränsning

Det är bra om undersökaren kan prata med olika informanter för att se hur dessa uppfattar problemet, olika personer har ofta olika uppfattningar om vad problemet är och hur det bör lösas (Lilja, 2005).

Vi hade från början tänkt intervjua både familjehemsföräldrarna och de placerade barnen för att kunna få fördjupad kunskap kring deras situation, och på så vis också få kunskap om hur de påverkas och upplever samma situation. Men eftersom undersökningen då skulle bli alldeles för stor var vi tvungna att välja bort att intervjua även barnen. Våra frågor har främst handlat om anknytning, motiv till att bli familjehemsförälder samt de lagliga aspekterna kring att ta hand om ett placerat barn. Vi har således valt bort andra frågor som skulle kunna vara av intresse. Intervjuer är framförallt lämpligt när man vill studera människors egen syn på sina liv, beskriva deras upplevelser och klargöra deras eget perspektiv på sin livsvärld (Kvale, 1997). Något som vi anser kan vara negativt med den avgränsningen vi gjorde var att vi bara fått höra familjehemsföräldrarnas upplevelser av situationen. Det hade varit intressant att höra

hur barnen upplevde samma situation, men studien hade då blivit alldeles för stor i och med det tidsutrymme vi hade. Dock anser vi att det hade varit intressant att se om vi hade funnit samma teman utifrån barnens berättelser och upplevelser.

5.4 Litteratursökning

När det gäller insamlandet av information om tidigare forskning använde vi oss av sökbaserna LIBRIS och GUNDA . De sökord vi använde oss av vid våra sökningar på LIBRIS var *familjehem*, där vi fick 289 träffar. När vi sökte på *familjehemsföräldrar* fick vi 5 träffar och när vi sökte på *anknytning familjehem* fick vi 2 träffar. Vi använde oss av PsycINFO och sökte på specifika databaser, dessa fyra var PsycArticles, PsycInfo, Socialservices abstract och Sociological abstract där sökorden var *foster home care*. Där fick vi 112 publicerade arbeten. När vi sökte i samma databaser med sökorden *foster parents* fick vi 2454 träffar. Vi använde oss även av Search Tools på PsycINFO där vi sökte på *foster children and attachment*. Vi fick då fram 134 publicerade arbeten. Vi sökte på samma databas med sökorden *foster parents and attachment* och fick då 51 träffar.

Man bör källkritiskt värdera de källor man använt sig av, oavsett om det är böcker, tidnings- eller tidskriftsartiklar eller information hämtat från Internet (Svenning, 2003).

Vi har varit källkritiska mot allt det material vi har använt, framförallt Internetkällorna. Eftersom internetkällor ständigt kan förändras och vem som helst kan lägga ut information på Internet, är det extra viktigt att granska dessa källor. De Internetkällor vi har valt att använda oss av i den här studien anser vi vara trovärdiga källor.

5.5 Analys

Syftet med en kvalitativ forskningsintervju är att beskriva och tolka det som framkommer under intervjuerna. För att göra detta använder man sig av olika analysmetoder. Med analys menas att man plockar ner ett större material till mindre beståndsdelar. Genom att man under hela forskningsprocessen bearbetar materialet kan man säga att analysen pågår hela tiden. Utifrån en beskrivning av den studerades upplevelsevärld kan forskaren sedan analysera de beskrivna upplevelserna utifrån teoretiska och metateoretiska eller vetenskapsfilosofiska perspektiv (Larsson, 2005).

Den mer aktiva delen av analysen börjar dock med att man strukturerar det insamlade materialet för att därefter kartlägga det (Kvale, 1997).

I analysen och i tolkningen av det insamlade materialet har vi arbetat utifrån en abduktiv strategi. Abduktion syftar till att forskaren utgår från såväl det insamlade materialet som från teoretiska perspektiv och begrepp (Larsson, 2005). I analysen har såväl det insamlade materialet som våra teoretiska perspektiv hjälpt oss att se mönster, likheter och olikheter i materialet.

I analysen och tolkningen av det insamlade materialet har ett fenomenologiskt och hermeneutiskt perspektiv använts som utgångspunkt. Inom fenomenologin försöker forskaren beskriva det respondenterna sagt på ett så exakt sätt som möjligt, där man i stor mån som möjligt skall bortse sin egen förförståelse. Enligt hermeneutiken är forskarens förförståelse och tolkning av det insamlade materialet av betydelse (Thurén, 2007). Dock tror vi att det är svårt att helt bortse sin förförståelse, vilket ledde till att uppsatsen fått en mer hermeneutisk ansats.

Vår analys har till största delen bestått av strukturering av det insamlade materialet, där vi i olika steg har kategoriserat innehållet i intervjuerna. Vårt första steg var att vi läste igenom alla intervjuer grundligt och plockade ut återkommande fenomen samt att vi tittade på vilka

områden som främst berördes för att därefter kunna finna centrala teman. Senare gick vi igenom fråga efter fråga för att hitta likheter och skillnader i familjehemsföräldrarnas svar. Dessa olika fenomen hängde på olika sätt samman och utgjorde på så vis olika teman. Dessa teman är motiv och drivkraft som familjehemsförälder, anknytning, familjehemsföräldrarnas egen roll samt laglig rätt/vårdnadshavare. Eftersom dessa teman innehöll flera olika aspekter, bearbetade vi materialet ytterligare för att på så sätt finna underteman.

Vi har i vår studie, i och med våra skriftliga intervjuer, inte behövt strukturera våra intervjuer i så stor utsträckning som om våra intervjuer hade varit muntliga, utan kunnat koncentrera oss på att kartlägga vårt material. Även om den kvalitativa forskningen försöker förstå de olika enskilda teman, så försöker man också studera hur dessa olika teman hänger ihop ur ett helhetsperspektiv när man gör analysen. Med detta menas att man studerar individen i dennes naturliga helhetssammanhang. Men detta betyder inte att man studerar ett fenomen utifrån alla olika aspekter. Forskaren måste självklart göra avgränsningar, exempelvis genom att fokusera på olika teman (Larsson, 2005). Efter struktureringen sammanförde vi vårt resultat med tidigare forskning och teorier för att belysa det vi undersökt. Thomassen (2008) påpekar att det är genom hermeneutiken och dess sätt att studera människolivets uttrycksformer som man kan komma fram till en förståelse av människors inre upplevda erfarenheter av livet. Den kvalitativa metoden syftar till att få kunskap om individers subjektiva upplevelser, genom deras egna ord, meningsbeskrivningar och uttryck. Undersökaren försöker förstå hur den studerande individen upplever sin livsvärld genom empatisk inlevelse. Man försöker alltså förstå personens upplevelsevärld med hjälp av personens egna ord, berättelser, beskrivningar, känslor, minnen och tolkningar (Larsson, 2005). I analysen kom intervjupersonernas egna ord och uttryck att hamna i centrum, även om vi analyserade deras svar med hjälp av teoretiska ramar så var det personernas egna upplevelser och beskrivningar som kom att vara det centrala. Uppsatsen innehåller citat direkt tagna från respondenterna och är helt oredigerade för att visa kopplingen som gjorts mellan empiri och teori och tidigare forskning.

5.6 Validitet, reliabilitet, generaliserbarhet

Med reliabilitet menas det att resultaten i vår undersökning skall vara tillförlitliga. Om populationen skulle vara sig lik skulle en likadan framtida studie med samma syfte och metod få samma resultat. Det finns vissa instrument för att mäta en undersöknings tillförlitlighet, ett av dessa är test-retest metoden. Denna metod används genom att man frågar samma personer samma frågor med någon tids mellanrum men har dock fått kritik för att intervjupersonerna antingen lär sig att svara på ett visst sätt eller att de ändrat åsikter sedan den första intervjun (Svenning, 2003).

Svenning (2003) menar också att om resultaten skall ses som tillförlitliga skall undersökningarna vara riktigt utförda. Vi anser att vår tillförlitlighet med de svar vi fått i dag är goda, men kan inte garantera att vi skulle få samma svar i en framtida studie. Dels har vi fått in anonyma svar och vi har därmed ingen möjlighet att veta vem som svarat på våra frågor, samt att attityder och åsikter förändras över tid på grund av exempelvis eventuella lagförändringar samt att människan dagligen utvecklas som individ.

Validitet handlar om att man undersöker det som man hade för intention att göra (Thurén, 2007). Enligt Svenning (2003) kan en undersökning mer eller mindre fånga verkligheten och menar att det finns olika faktorer som kan påverka en undersöknings validitet. Med detta menas hur väl det går att mäta det vi är intresserade av att mäta. Vidare skiljer man på en undersöknings inre och yttre validitet, där den inre validiteten även går under namnet logisk validitet. Den yttre validiteten kallas även för begreppsvaliditet och handlar om hela den bas

som undersökningen grundar sig på. Den inre validiteten handlar till mångt och mycket om att man ställer frågor till rätt grupp av personer och att det finns en överensstämmelse mellan teori och empiri. Detta är det sätt som används flitigast då det kommer till att mäta validiteten. (Svenning, 2003).

Den yttre validiteten handlar om att se projektet i sin helhet, om det går att generalisera utifrån vår specifika studie eller inte. Dels handlar det om att konkret kunna generalisera från vårt urval till en population i sig och dels att mer abstrakt se det från en studie till en allmän teori. Vidare är det lättare att uppnå validitet i en kvalitativ studie än i en kvantitativ, dock främst den inre validiteten, alltså att vi ställer frågorna till rätt sorts människor samt att det finns en koppling mellan teori och empiri. Den yttre validiteten är lika svår i både den kvantitativa metoden som i den kvalitativa metoden. Vi måste alltid vara noga med att inte generalisera, då vi endast fått ett axplock av alla föräldrar som är just familjehemsföräldrar (Svenning, 2003). Tanken bakom en kvalitativ undersökning är framförallt att exemplifiera och inte generalisera (Svenning, 2003). Bara för att våra svar var relativt lika, betyder inte det att vi skulle få samma svar om vi hade frågat ytterligare personer om deras erfarenheter och upplevelser om hur det är att vara familjehemsförälder. Dock tycker vi att den inre validiteten till en viss del kan ses som god, då vi anser oss ha ställt frågor till den grupp vi önskade studera.

5.7 Etiska frågor

Forskning är viktigt både för samhällets och för individens utveckling. Forskning ska hålla hög kvalitet och inriktas på väsentliga frågor.

Det finns fyra forskningsetiska huvudkrav som den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen har antagit. Dessa fyra huvudkrav är:

- Informationskravet
- Samtyckeskravet
- Konfidentialitetskravet
- Nyttjandekravet

Var och en av dessa fyra huvudkrav kan sedan specificeras ytterligare i form av olika regler. Utöver dessa regler finns även allmänna rekommendationer som forskaren bör följa.

Informationskravet innebär att forskaren ska informera de som berörs gällande forskningens syfte (www.codex.se), vilket vi gjorde i samband med utskicket av våra intervjufrågor. Vi berättade där om det övergripande syftet med studien.

Samtyckeskravet går ut på att de personer som deltar i forskningen själva bestämmer över sin medverkan (www.codex.se)

Eftersom våra intervjupersoner svarade skriftligt på frågorna så avgjorde de själva hur stor deras medverkan i studien skulle bli, de kunde således välja att inte svara på vissa frågor eller att svara kortfattat/utförligt.

Konfidentialitetskravet syftar till att de deltagande personernas identitet inte ska kunna röjas och att information förvaras på ett sådant sätt så att obehöriga inte kan ta del av det. (www.cm.se).

Eftersom vi inte har träffat intervjupersonerna personligen och inte vet deras identitet så finns det ingen risk för att vi skulle kunna avslöja deras identiteter, men trots detta så har vi självklart tänkt på att presentera deras uppgifter på ett icke-identifierbart sätt i resultatet.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som är insamlade av enskilda personer endast får användas i forskningssammanhang (www.codex.se).

Information gällande att studien är en C-uppsats och kommer presenteras på gruppnivå gavs i samband med frågeformuläret. Ingen enskild intervjuperson kommer att pekas ut i vår studie.

Det är viktigt att undersökaren understryker för informanterna att informationen som de lämnar kommer att behandlas anonymt och att det inte ska gå att identifiera personen (Lilja, 2005). Råmaterialet kommer att förstöras när vi är färdiga med uppsatsen.

6. Resultat

Intervjupersonerna var i åldrarna mellan 41-61 år gamla. Könsfördelningen var relativt jämn bland respondenterna. Nästan alla har haft mellan ett och tre placerade barn hos sig, och någon enstaka har haft mellan 20-30 placerade barn hos sig. Sex av våra intervjupersoner var gifta och en var ensamstående. De placerade barnen har vistats i familjehemmet mellan ett dygn till 22 år, majoriteten har dock vistats i familjehemmet i mer än tre år. De flesta av dem hade även biologiska barn. Enbart en av våra respondenter hade fått vårdnaden av det placerade barnet överflyttad till sig.

Vi kommer att presentera vårt resultat utifrån fyra olika teman. Dessa teman, med underteman är:

- **Motiv och drivkraft som familjehemsförälder**
 - Längtan
 - Kontakt genom arbetet
 - Ofrivillig barnlöshet
 - Växt upp med familjehemssyskon
 - Tryggt, kärleksfullt hem

- **Anknytning**
 - Tillhörighet
 - De nya föräldrarna
 - Vägledning och gränser
 - Tillit

- **Familjehemsföräldrarnas egen roll**
 - Professionell hjälp
 - Vardagsliv
 - Tryggheten
 - Kunskap och öppenhet
 - Egenskaper hos föräldern

- **Laglig rätt/vårdnadshavare**
 - Oro gällande placeringstiden
 - Vikten av att vara vårdnadshavare
 - Betydelsen av att ha samma efternamn
 - Familjehem som uppdrag

6.1 Motiv och drivkraft som familjehemsförälder

Det fanns flera olika komponenter till varför respondenterna i studien valde att bli familjehemsföräldrar. Dessa olika motiv kunde se olika ut och berodde på hur familjehemsföräldrarnas nuvarande livssituation och tidigare erfarenheter hade sett ut.

Längtan

Många av våra intervjuade familjehemsföräldrar uppgav att det funnits en längtan i hela deras vuxna liv att ta hand om ett utsatt barn, att de har mycket kärlek och tid att lägga på ett barn som behöver det. Några av respondenterna uppgav också att det funnits en längtan efter att ha en stor familj.

”Har alltid i mitt vuxna liv velat göra detta!”

”Vi har alltid haft en längtan att ha barn omkring oss.”

Några av dem hade en annan form av längtan, en önskan om att göra en insats och därmed hjälpa. De hade en nyfikenhet kring att kunna påverka och ändra ett barns möjligheter.

Kontakt genom arbetet

Flera av familjehemsföräldrarna uppgav att de i sina yrken dagligen kommer i kontakt med barn som på något sätt behöver stöd och hjälp. Någon enstaka person uppgav att de därmed vet att behovet av familjehem är stort. En av våra respondenter kommer dagligen i kontakt med olika slags barn genom sitt yrke och förklarade för oss anledningen till att tankarna kring att bli familjehemsförälder började, så här:

”Jag var dagbarnvårdare och fick ett barn som föräldrarna inte orkade ta med sig hem vid dagens slut. Det var då funderingarna kom.”

Ofrivillig barnlöshet

Några av våra intervjuade personer angav ofrivillig barnlöshet som en av anledningarna till att funderingarna kring att skaffa barn på annat sätt uppkom. En del av dessa hade genomgått IVF-behandlingar (provrörsbefruktning) som inte lyckats och på så sätt började alternativa tankar på hur de skulle starta familj växa fram. En av våra familjehemsföräldrar uttryckte sig så här:

”Vi älskar barn och när vi inte kunde få några egna var steget inte långt till att ta hand om barn som var i behov av ett nytt hem.”

Växt upp med familjehemssyskon

En av våra medverkande familjehemsföräldrar har själv växt upp i en familj med familjehemsplacerade barn och har därför en erfarenhet av hur det kan vara att växa upp med/som familjehemssyskon. Denna person fick mycket uppmuntran från sin familj att ta sig an ett placerat barn när de tankarna började växa fram. Efter mycket eftertanke valde de sedan att dela med sig av sitt liv och försöka ge ett utsatt barn ett bättre liv. Den här personen beskrev sin uppväxt med familjehemssyskon så här:

”Min lillebror flyttade hem till oss när han var 5 år, nu är han 22”.

Tryggt kärleksfullt hem

I våra intervjuer såg vi att några av männen pratade i termer om att kunna erbjuda barnen ett nytt tryggt hem att växa upp i och att detta fortsättningsvis var något som de ansåg sig ha möjligheten att hjälpa till med:

”Vetskapen om att det finns många barn som behöver ett nytt tryggt hem att växa upp i och att det är något som vi kan ge dem”

Samtidigt pratade kvinnorna i större utsträckning om att de kan ge barnen hjälp och stöd, att de kan så något gott i barnen och därmed vara med om det positiva när det går bra för dem. Någon menade att barnen har stora resurser men inte möjligheten att utnyttja dem fullt ut och att de behöver vuxna som ser och stärker dem i vardagen. Vidare pratade några om att motivationen för dem är att se barnen som varit med om mycket negativa saker i livet, men som ändå lyckades växa upp till trygga och självständiga personer, med hjälp och stöd av vuxna. Nedan följer några utvalda citat från våra intervjuer:

”Det positiva är när det går bra för barnen. När man ser glädjen i barnens ögon och de börjar prata igen.”

”Varför skulle inte jag som har ett så rikt liv dela med mig? För mig är det en självklarhet att hjälpa.”

”Vår motivation är att de ska få en trygg uppväxt med trygga vuxna runt sig”

6.2 Anknytning

Vikten av anknytning var något som våra respondenter betonar på olika sätt och de allra flesta kunde beskriva hur de gjorde för att främja en god anknytning.

Tillhörighet

Alla våra respondenter uttryckte på olika sätt att anknytning är oerhört viktigt för barn. Några pratade om uppväxtplacerade barn och att det för dem är viktigt att förmedla till barnen att de alltid kommer att bo hos dem och således poängterade de för dem att de tillhör familjen lika mycket som de biologiska barnen. Några av familjehemsföräldrarna pratade däremot om att bygga upp ett förtroende och förståelse mellan sig och barnen för att skapa trygghet samt en tillhörighet för barnet. En av våra familjehemsföräldrar förklarade varför denne anser att anknytning är viktig:

”...för att barnen ska känna sig tillfreds och veta att de tillhör. Man måste bygga upp ett förtroende och en förståelse i relationen.”

En av familjehemsföräldrarna uttryckte att det känns lättare att hjälpa ett yngre barn då det inte utsatts för lika många separationer som äldre barn kan ha gjort. En annan sade så här angående sin relation till barnet:

”I vårt fall klickade det omgående. Vi har alltid kunnat prata och visa känslor.”

De nya föräldrarna

Ett litet antal av de intervjuade uppgav att de försöker förmedla att de är barnens nya mamma och pappa och att de inte ska flytta tillbaka till sina biologiska föräldrar, samtidigt som de

även betonade vikten av att barnen har en fortsatt kontakt med dem. Familjehemsföräldrarna försöker i så stor utsträckning som möjligt uppmuntra barnen till att ha en fortsatt kontakt med deras biologiska föräldrar och släkt.

”Våra barn har kunnat växa upp med vetskapen att de alltid ska bo här, vilket förstås är ovanligt för familjehemsplacerade barn.”

Vägledning och gränser

En av våra respondenter uttryckte sig så här angående hur denne främjar en god anknytning men också gränssättning med det placerade barnet:

”...med mycket kärlek, uppmärksamhet och bekräftelse men samtidigt vägledning och gränser. Det är viktigt att visa att hon kan lita på mig.”

Samtidigt som familjehemsföräldrarna angav att det är viktigt att ge uppmärksamhet, bekräftelse och kärlek till barnen poängterade de också att det samtidigt är viktigt att kunna sätta gränser och på så sätt vägleda dem genom livet. Några betonade vikten av att finnas där och vara tillgängliga för barnen. De vill visa för barnen att de kan lita på dem.

”Vi visar att vi tycker mycket om barnet i alla lägen, men inte i allt de gör.”

”Det är viktigt att alltid finnas till hands och att inte skilja på uppfostran, regler och kramar”

Tillit

Några av familjehemsföräldrarna upplevde att barnen till en början inte litade på vuxna och att de därmed betedde sig avvaktande gentemot dem. Ju längre tid de levte tillsammans som en familj började barnen lita mer och mer på föräldrarna som sedan sågs som en trygghet för barnen och att föräldrarna stod för vad de sagt i alla lägen. En av våra familjehemsföräldrar berättade hur deras placerade barn till en början hade mycket svårt med separationer men att det med tiden blev bättre. Denne förklarar det så här:

”Nu litar hon bättre på att vi kommer att finnas kvar, även efter dagis och andra lämningar.”

Några familjehemsföräldrar betonade att placerade barn måste få höra att de tillhör familjen och att de är i behov av mer bekräftelse än vad biologiska barn oftast är. De menade också att dessa barn kan ha större kontrollbehov och som en följd av detta vilja ha hela familjen samlad.

Ett fåtal av våra intervjuade föräldrar menade att biologiska barn har fått en annan start i livet, en tryggare start, vilket några upplever som en skillnad mellan sina biologiska barn och de placerade barnen. En av dem sade så här:

”Icke placerade barn har en naturlig tillhörighet till sin familj, som placerade barn inte har.”

En av våra respondenter menade att tidigare separationer och känslan av att vara övergiven kan påverka anknytningen för ett placerat barn medan en annan menade att barnen har knutit an på samma sätt som vilket biologiskt barn som helst har gjort till sina biologiska föräldrar. Några betonade också att omgivningen kring familjehemsplacerade barn ofta ser annorlunda ut, de har dels sin biologiska släkt och dels sin familjehemssläkt. Sedan har de också professionella runt sig på ett annat sätt än vad de biologiska barnen i familjen har i och med kontakten med sin socialsekreterare och andra myndigheter.

6.3 Familjehemsföräldrarnas egen roll

Familjehemsföräldrarna betonade starkt sin egen del i barnens utveckling och välbefinnande. Dock kunde synen på viktiga egenskaper skilja sig åt mellan familjehemsföräldrarna.

Professionell hjälp

Några av familjehemsföräldrarna i studien uttryckte att de har ett stort stöd av sin socialsekreterare men att de samtidigt poängterade att de är dem själva som utgör det största stödet för barnet. En av våra medverkande föräldrar uppgav att kontakten med barnets socialsekreterare har varit till stor nytta vad gäller familjehemsuppdraget:

”Hennes socialsekreterare har varit till stor hjälp med detta uppdrag”

Vardagsliv

Någon av våra intervjupersoner menade att vardagslivet i familjen bidrar till det placerade barnets utveckling. Denne menar fortsättningsvis att barnet tar efter sina nya syskon och blir på så sätt fostrad efter familjens värderingar och vad familjen anser vara viktigt. Denne menar dessutom att det är oundvikligt att inte påverka barnet om man lever ett vardagsliv tillsammans och att denna påverkan förhoppningsvis är positiv för barnet. En annan förälder betonade sitt eget ansvar och sin egen roll både när det går bra men även när det går dåligt eller ett steg tillbaka för barnet. Det framkom också att flertalet av föräldrarna anser att det är viktigt att göra och få uppleva saker tillsammans med barnet. Någon pratade om att fler människor som har ett fungerande liv skulle kunna bidra till att hjälpa utsatta barn:

”...dela med sig av ett fungerande liv till någon som behöver en vardag... Var finns alla vardagshjältar?”

Tryggheten

De allra flesta av våra familjehemsföräldrar talade om vikten av att ha rollen som en trygghet för barnen. Någon respondent beskrev sin roll som vuxen som väldigt viktig, det är denne som fostrar barnet, påvisar fel och tillrättavisar men samtidigt är det den person som ger kärlek och trygghet till barnet. Några exempel på våra intervjupersoners tankar lyder:

”Dem ska veta att de alltid är trygga hos oss”

”De behöver vuxna som ser dem, stärker dem och ibland för deras talan och tar deras parti”

Kunskap och öppenhet

Flera av våra respondenter pratade om vikten av kunskap, men de pratade om olika typer av kunskap. Någon talade om vikten av att få utbildning som familjehem eftersom placerade barn kan skilja sig från biologiska barn. Någon annan talade också om vikten av stöttning som familjehemsförälder, men mer stöttning i sökandet av kunskap gällande exempelvis barns rättigheter och om barns hälsa och utveckling. Någon pratade också om vikten av att ge barnen den kunskap de behöver om sin bakgrund och sina biologiska föräldrar, och att det är familjehemsföräldern som måste förmedla denna kunskap till barnen.

Ett fåtal av respondenterna framhöll att det är viktigt att vara ärliga mot barnen när deras funderingar och tankar kommer kring deras biologiska föräldrar och tidigare hemförhållanden.

Egenskaper hos föräldern

Alla familjehemsföräldrar i undersökningen framhöll att den främsta egenskapen handlar om att kunna älska och ta hand om ett barn. De pratade fortsättningsvis om att alla barn behöver kärlek och att familjehemsplacerade barn kanske i större utsträckning än biologiska barn behöver den villkorslösa kärleken som de aldrig tidigare fått erfa.

”Jag tycker att jag har mycket plats och kärlek att ge”

”Mest av allt måste man ha kärlek att ösa över dessa barn, och tid att finnas för dem.”

Flertalet av våra medverkande pratade om tålmod som en väldigt viktig egenskap att besitta som familjehemsförälder. Några talade om att det är svårt att förändra och påverka ett barn som farit illa på kort tid och just därför är tålmod och tid viktigt.

”Det tar tid och kanske många slitsamma, frustrerande situationer före förståelse och förändring”

Någon betonade vikten att fortsätta kämpa trots motgångar och inte ge upp trots att det ibland känns hopplöst eller svårt:

”Det är bara att ta nya tag”

Majoriteten av föräldrarna poängterade betydelsen av att vara lyhörd inför barnens behov. De menade att det är viktigt att ha en vilja att försöka förstå den situation som barnet och dess biologiska föräldrar har hamnat i. En annan aspekt de lyfte fram är att vara lyhörd inför barnets frågor för att kunna förklara, berätta och utveckla så att barnet förstår.

”Lyssna! Lyssna! Lyssna!”

Flera av familjehemsföräldrarna resonerade om att det är viktigt att vara opartisk gentemot barnens biologiska släkt och att inte ta ställning för någons sida. De menade fortsättningsvis att det är oerhört viktigt att tillåta barnen att älska sina biologiska föräldrar och att de får ha en relation med dem oavsett vad familjehemsföräldrarna själva anser om de biologiska föräldrarna.

Någon talade om att ha mental styrka i form av att kunna stå emot påtryckningar och önskemål från barnets biologiska släkt. De pratade vidare om vikten av att som förälder få stå pall för att ifrågasättas i sin föräldraroll.

Ett flertal betonade vikten av att kunna ge barnen den kontakt de önskar och behöver med biologiska anhöriga men även med den nya släkten.

Fortsättningsvis uppgav flera av de tillfrågade att social kompetens var en förutsättning i och med alla kontakter man behöver ta med olika myndigheter och andra privatpersoner och att man i flera sammanhang får umgås med människor man i vanliga fall inte valt att umgås med själv. Någon av respondenterna uppgav också att de som familjehemsföräldrar ibland får stå tillbaka för sina egna behov, så att det blir så bra för barnen som möjligt.

6.4 Laglig rätt/Vårdnadshavare

De flesta respondenter hade en åsikt om vikten av att vara vårdnadshavare till barnet/barnen. De allra flesta kunde främst se fördelar av att vara detta och att det på så sätt skulle underlätta deras roll som familjehemsförälder.

Oro gällande placeringstiden

De familjehemsföräldrar som har barn hos sig som är uppväxtplacerade kände ingen oro över att placeringen skulle upphöra eftersom de upplever att barnen inte har något annat hem att komma tillbaka till. Ett fåtal andra menade att alla barn man har är till låns, även de biologiska och att det därför är viktigt att under "lånetiden" göra sitt bästa för att påverka barnen positivt.

"Under lånetiden får vi göra vårt bästa för att göra dessa under till underbara medmänniskor"

Några beskrev att de känner oro eftersom det har varit många omprövningar gällande placeringen, i början var omprövningarna mer tätta vilket var påfrestande för både familjehemsföräldrarna och barnet. När omprövningarna blev mer sällan upplevde våra intervjupersoner att oron minskade.

Några upplever inte oro i vardagen eftersom det är många praktiska saker som då tar övertaget men att man ibland blir påmind om ovissheten kring barnets placering. En god kontakt med barnets biologiska föräldrar har underlättat för någon av våra respondenter men denne framhöll samtidigt att de tror att det kan vara annorlunda för andra, att det inte alltid fungerar att ha en fungerande kontakt med de biologiska föräldrarna av olika anledningar.

Vikten av att vara vårdnadshavare

Flertalet av våra familjehemsföräldrar beskrev att det i vissa fall kan vara komplicerat att inte vara vårdnadshavare, exempelvis i kontakten med olika myndigheter, sjukvård, passutfärdande samt i kontakten med skolan. De ansåg dock att det i vissa fall kan underlätta om man som familjehemsförälder har en bra och fungerande kontakt med de biologiska föräldrarna eftersom det ofta då inte blir några bekymmer med de praktiska delarna kring barnet.

En viktig aspekt som en del av familjehemsföräldrarna betonade är att de gör detta för att hjälpa, stötta och visa vägen för barnen och inte för att få någon laglig rätt till barnet. Någon sade att man i så fall borde adoptera istället eftersom man då blir förälder med alla lagliga rättigheter till och för barnet. Det fanns också de familjehemsföräldrar som ser detta som ett arbete och därför inte tänker i termer som rör laglig rätt, även om det är ett arbete som innefattar mycket känslor.

"Jag älskar detta jobbet"

Dock poängterade flertalet av våra respondenter att det skulle underlätta betydligt för dem att vara vårdnadshavare till barnet. Anledningen till att de tror att detta har betydelse är främst för att kunna sätta gränser och ha bestämda regler för barnen och detta kanske inte alltid fungerar tillfredställande om de biologiska föräldrarna har andra regler och förhållningssätt än vad de själva har. Vidare pratade de om att de som vårdnadshavare skulle kunna sätta mer tyngd bakom sina beslut, om det skulle behövas.

Några poängterade dock vikten av att ha kvar stödet och uppbackningen från familjehemskontoret även om vårdnaden skulle överföras till familjehemsföräldrarna. Det

framkom också att en del familjehemsföräldrar tror att det är en trygghet för barnet att ha familjehemsföräldrarna som vårdnadshavare. Någon av våra familjehemsföräldrar pratade i termer om att samhället i dag prioriterar den biologiska förälderns rätt till sitt barn snarare än barns rätt till en trygg uppväxt:

”Vårt samhälle har inte 100 % barnperspektiv i alla lägen.”

Ett fåtal av föräldrarna ansåg att det inte är betydelsefullt att vara vårdnadshavare idag eftersom barnen fortfarande är så små men tror att det i framtiden kommer att bli viktigt då de som föräldrar kommer att behöva markera sin roll som förälder. En av föräldrarna uttrycker sin oro för framtiden på detta sätt:

”Ungdomen skall inte kunna flytta för att man inte får sin vilja igenom”

Betydelsen av att ha samma efternamn

Några av våra intervjupersoner trodde att efternamnet är något som har stor betydelse, både för anknytningen och för det praktiska kring barnet. De anser att om de som familjehemsföräldrar skulle vara vårdnadshavare så skulle barnen kunna byta till deras efternamn vilket de tror skulle vara positivt för barnen. Dessutom menade de att barnen då inte skulle behöva förklara varför de har ett annat efternamn och föräldrarna tror att det kan vara viktigt för barnen att man heter likadant.

Familjehem som uppdrag

De fanns också de respondenter som ansåg att det inte alltid är lämpligt att de biologiska föräldrarna är vårdnadshavare för barnet och att Socialtjänsten i dessa fall borde ha vårdnaden. De menade således att Socialtjänsten då i sin tur kan underlätta för familjehemmen. Vissa av våra respondenter såg sin roll som familjehemsförälder som en hjälp och stöttning till barnen under en del av deras liv och inte som en permanent lösning. Dessa familjehemsföräldrar ser sin roll som tillfällig och målet är att hjälpa barnet att hitta ett sätt att umgås med sina biologiska föräldrar.

*”Familjehem går för min del ut på att man ska hjälpa dessa barn under en del av livet.
Stannar dem är de alltid välkomna”*

7. Analys och diskussion

7.1 Motiv och drivkraft som familjehemsförälder

Längtan och tryggt kärleksfullt hem

Höjer (2001) pratar om att barn ofta är en del i människans livsplan, att barn anses som en stor tillfredsställande del i livet. Dessutom menar Höjer att kvinnor i större utsträckning än män uttrycker att de har ett känslomässigt överskott att dela med sig av.

Även Vinterhed (1985) redogör för detta, och menar på att kvinnorna använder det känslomässiga överskottet för att stärka sin föräldraidentitet.

I vår studie uttryckte många av föräldrarna att de haft en längtan efter barn och en stor familj. Fortsättningsvis pratade några av våra respondenter att de hade en annan form av längtan, en önskan om att göra en insats och därmed hjälpa utsatta barn. De hade en nyfikenhet kring att kunna påverka och ändra ett barns möjligheter. Vi fann i vår studie att kvinnorna i större omfattning pratade om någon form av känslomässigt överskott medan männen pratade om sitt engagemang i andra termer.

Höjer visar i sin studie på liknande resultat, att kvinnor i större utsträckning tagit sig an ett placerat barn för att visa sitt sociala engagemang och på så sätt göra en insats för samhället. En möjlig orsak till detta är att kvinnor haft en önskan om att bli familjehemsföräldrar (Höjer, 2001).

Vi tror att de flesta människor har en önskan om att skaffa barn och att detta ses som en naturlig del av livet. Vi anser att detta är en inpräglad tanke som befasts redan i tidig barndom exempelvis genom att barn leker och tar efter sina föräldrar genom att leka familj och på så sätt öva olika typer av familjesituationer. Vi tror också att dagens könsroller har betydelse för på vilket sätt denna längtan uttrycker sig. Tjejer uppfostras till att bli omhändertagande och empatiska personer som ska se efter sin omgivning medan pojkar i större utsträckning fostras till ett mer materialistiskt tänkande. Exempelvis genom att de ska kunna försörja en familj och skaffa ett bra och fint hem till sig själv och sin familj. Detta tror vi är en bidragande orsak till att kvinnor i större utsträckning pratade om kärlek, socialt intresse och omhändertagande medan männen pratade mer om ett faktiskt hem.

Kontakt med utsatta barn

Enligt Höjers (2001) resultat var två av de vanligaste motiven till att bli familjehemsföräldrar att man antingen på ett aktivt sätt söker information eller att man på något sätt genom sitt arbete kommit i kontakt med utsatta barn och deras föräldrar.

Detta visade sig också tydligt i vår undersökning, där många av familjehemsföräldrarna kom i kontakt med utsatta barn genom sitt arbete.

Höjer menar att ofrivillig barnlöshet eller att de biologiska barnen har flyttat ut kan vara ett motiv till att ta sig an familjehemsplacerade barn (Höjer, 2001).

Ofrivillig barnlöshet eller önskan om att utöka familjen var även vanliga orsaker till att våra intervjupersoner valde att bli familjehemsföräldrar. De som inte kunde få biologiska barn i vår studie började tänka på alternativa lösningar att bilda familj, och sökte således aktivt information om familjehemsplacerade barn. Dock fanns det också de i vår studie som inte aktivt hade sökt information, utan på andra sätt hade kunskap om utsatta barn och kommit i kontakt med dessa på andra sätt. Ett exempel på detta är den föräldern som själv växt upp med familjehemsplacerade barn.

Vi tror att kunskap är en förutsättning för att vilja hjälpa dessa barn, saknar man kunskap om att det faktiskt finns barn som behöver ett annat än sitt biologiska hem att växa upp i så

kanske man inte reflekterar över att själv kunna hjälpa till. Vi tror fortsättningsvis att många av de familjehem som finns idag på något sätt har tidigare erfarenhet kring denna typ av vård och våra tankar har genom den här uppsatsen styrkts då både vårt material och tidigare forskning visar på liknande resultat. Vi tror att om fler människor hade haft kunskap om hur det ser ut för många barn, så hade kanske fler familjer valt att hjälpa till och bli familjehem.

Ekonomisk ersättning

Höjers (2001) resultat pekar på att väldigt få familjehemsföräldrar uppger att de tar sig an ett placerat barn pga. den ekonomiska ersättningen. Hon menar att en av anledningarna till detta var att den ekonomiska ersättningen inte var ett tungt motiv i sig. En annan anledning till att den ekonomiska ersättningen inte uppgavs som ett motiv var att utbetalningen väckte negativa känslor både hos familjehemsföräldrarna och från omgivningen.

Detta är även någonting vi ser i vårt resultat, då ingen av våra respondenter har uppgett den ekonomiska ersättningen som ett motiv.

Vi är övertygade om att detta beror på att människor faktiskt väljer att ta hand om dessa barn av andra orsaker än just den ekonomiska faktorn. Alla våra respondenter uppgav andra orsaker men vi tror även att det kan ha att göra med att det anses som mindre fint att prata om pengar, även i detta sammanhang.

Vi tror fortsättningsvis att en förklaring till detta kan vara att det ofta är ett väldigt svårt och krävande uppdrag, och att den ekonomiska ersättningen inte ensamt kompenserar det arbete familjehemsföräldrarna faktiskt utför.

Vi anser dock att den ekonomiska ersättningen kan vara väldigt viktigt och avgörande för om en familj ska kunna ta hand om ett placerat barn. Det kan exempelvis vara en familj som inte har det så gott ställt och därför inte skulle ha möjlighet att ta hand om ett barn om de inte fick ekonomisk ersättning. Det kan även handla om att familjehemsföräldrarna kan bli tvungna att förvärvsarbeta i mindre utsträckning eller t.o.m. sluta sitt arbete för att kunna erbjuda det placerade barnet den tid och det engagemang som det är i behov av.

7.2 Anknytning

Tillhörighet

Tillhörighet är något som Triseliotis poängterar som det viktigaste för placerade barn, att de kommer till en familj som de kan se som sin (Nordin, 2003).

Detta var något som merparten av våra familjehemsföräldrar poängterade, att de försökte få de placerade barnet att känna sig som en del av familjen.

Schofield & Beek (2009) tar även de upp familjemedlemskap som något grundläggande för att uppnå en lyckosam familjehemsplacering.

Höjer kom i sin studie fram till att familjehemsföräldrarnas relation till de placerade barnen inte skiljde sig åt från den relation de hade till de biologiska barnen (Höjer, 2001).

Detta var även någonting som Nordenfors (2006) såg i sin studie, där familjehemsföräldraskapet sågs som ett socialt föräldraskap och som inte behövde bygga på biologiska band.

De familjehemsföräldrar som i vår studie även hade biologiska barn uttryckte och försökte förmedla till de placerade barnen att det var lika älskade och tillhörde familjen lika mycket som de biologiska barnen.

Vi anser att det är oerhört viktigt för dessa barn att de verkligen känner att de tillhör familjen och är älskade på samma villkor som de biologiska barnen. Vi ser denna medvetenhet hos familjehemsföräldrarna som väldigt positiv eftersom det är viktigt för dessa barn att få känna

tillhörighet då de tidigare ofta kan ha saknat en fast punkt i livet. Vi tror att alla barn behöver känna att de är en del av den familj de lever i, men för barn som tidigare varit utsatta för omsorgssvikt är detta extra betydelsefullt.

Anknytningsrelationen

Alla våra respondenter uttryckte vikten av att främja en god anknytning och en god relation med de placerade barnen.

Sett utifrån anknytningsteorins begrepp ”en trygg bas”, vilket syftar till att barnet ska känna en trygghet i omsorgspersonen och veta att denna finns där, är detta grundläggande.

Omsorgspersonen ska utgöra dels en trygg bas för barnets utforskande och dels en säker hamn dit barnet kan återvända om det upplever hot eller fara (Broberg et al, 2003).

Vårt resultat visade just på att familjehemsföräldrarna försökte bygga upp ett förtroende och förståelse och därigenom skapa trygghet för barnen.

Dozier (2001) menar att kvaliteten i anknytningen är av betydelse eftersom den visar på hur kvaliteten i relationen ser ut mellan barnet och dess omsorgsperson.

Även Cassidy & Shaver (2008) anser att en god relation är den viktigaste faktorn för utvecklingen av en god anknytning. Hur lyhört och samspelt det känslomässiga bandet är mellan barnet och omsorgspersonen har betydelse på hur den fortsatta utvecklingen och kvaliteten på anknytningen kommer att bli (Broberg et al, 2003).

En av våra respondenter betonar just vikten av den relation som denne utvecklats till det placerade barnet. Denne menar fortsättningsvis att de alltid har kunnat visa känslor och prata med varandra vilket har stärkt relationen.

Någon av våra medverkande familjehemsföräldrar pratade om att det för dem kändes lättare att ta sig an ett yngre barn eftersom det då inte varit utsatt för lika många separationer som ett äldre barn kan ha varit. Denne tror att detta har haft betydelse för anknytningen.

Detta är ett resonemang som Doziers studie från 2000 styrker, eftersom de yngsta barnen fick en mer trygg och stabil anknytning än de barn som placerades när de var lite äldre (Dozier et al, 2001).

Skälen till att placerade barn inte knyter an, eller hur de knyter an till nya omsorgspersoner är ett relativt utforskat område (Nordin, 2003). Dock finns det i Doziers studie från 2001 forskning gjorda på adopterade barn gällande anknytningskvaliteten och dessa studier har en stor betydelse på hur man ser på vilka olika sorters anknytning ett familjehemsplacerat barn kan komma att utveckla till nya omsorgspersoner (Dozier et al, 2001).

Något vi fann väldigt intressant i vår studie var att samtliga deltagare pratade om anknytning och vikten av detta men pratade om det mer i termer av trygghet, stabilitet och vikten av att bygga upp en god relation. Detta anser vi intressant eftersom de inte använde sig av begreppet anknytning men det var just detta som det egentligen pratades om.

Landqvist (2006) kom även i sin studie fram till att det viktigaste många av familjehemsföräldrarna kunde förmedla till barnen var en känsla av trygghet. Vidare menar hon, genom sitt resultat sett utifrån anknytningsteorin, att när familjehemsföräldrarna pratar om trygghet så var det i själva verket deras försök att knyta an till barnet som de menade.

Vi tolkar detta som att familjehemsföräldrarna har väldigt mycket kunskap kring anknytning, men att de ser denna kunskap som självklar och är därför ingenting de reflekterar över. Detta såg vi framförallt eftersom många av de medverkande hade svårigheter att svara på direkta frågor om anknytning men att de å andra sidan pratade mycket om anknytning i andra frågor även om de använde sig av andra begrepp.

Vägledning och gränser

Familjehemsföräldrarna i Landqvist (2006) studie upplevde att de placerade barnen i stor utsträckning testade gränser och att de fick jobba mycket med normer och värderingar.

Vi ser samma tendenser i vår studie, då familjehemsföräldrarna uppger att det är viktigt att ge uppmärksamhet, bekräftelse och kärlek till barnen men poängterar också att det är viktigt att kunna sätta gränser och på så sätt vägleda dem genom livet. Några betonar vikten av att finnas där och vara tillgängliga för barnen. De vill visa att barnen kan lita på dem. Schofield & Beek (2009) menar att familjehemsplacerade barn är i behov av en god omvårdnad från familjehemmet för att de ska kunna hjälpa dem genom barndomen och kunna utnyttja sina resurser i vuxenlivet.

Vi tror att detta kan vara väldigt viktigt eftersom många av de placerade barnen kommer från mer eller mindre kaotiska hemförhållanden där det kanske inte funnits så mycket regler och gränser. Vi tror att alla barn är i behov av gränser, eftersom det utgör en trygghet för dem. För placerade barn tror vi också att detta visar att någon faktiskt bryr sig om dem.

Tillit

Flera av våra respondenter upplevde till en början att de placerade barnen inte litade på vuxna och att de betedde sig avvaktande gentemot dem. Någon pratade dessutom om hur deras placerade barn hade väldigt svårt för separationer i början men att detta sedan blev bättre. Detta kan med hjälp av anknytningsteorin förklaras som en otrygg anknytning, vilket påverkar barnets utforskande av världen på ett negativt sätt. Barnet litar inte på att omsorgspersonen finns där om det behöver det och kan då reagera med att ängsligt klamra sig fast vid föräldern och inte vilja lämna sin trygga bas. Detta kan alltså leda till negativa konsekvenser för barns fortsatta utveckling (Broberg et al, 2003). Dock visar tidigare studier att familjehemsplacerade barn ofta utvecklade nya trygga anknytningar, trots tidigare upplevelser av omsorgssvikt (Dozier et al, 2001).

En av våra respondenter menar att tidigare separationer och känslan av att vara övergiven kan påverka anknytningen för ett placerat barn.

Vid exempelvis separationer aktiveras föräldrarnas omsorgssystem eftersom denne då uppfattar att barnet upplever något som är obehagligt (Cassidy & Shaver, 2008).

Det är då viktigt att föräldern har en reflekterande förmåga att förstå och kunna sätta sig in i barnets situation och inre upplevelser (Slade, 2005). Det finns däremot situationer där föräldrarnas omsorgssystem aktiveras men där inte barnets anknytningssystem gör det, exempelvis när föräldrar vill se efter sina tonåringar, men där tonåringen i sin tur upplever föräldern som kontrollerande. Situationer som dessa kan leda till konflikter (Cassidy & Shaver, 2008). Vi anser därför att det är av yttersta vikt att barnet redan i tidig ålder lär sig att lita på sina familjehemsplacerade föräldrar och att denna tillit är ömsesidig.

Dock kan anknytning utvecklas, och barn kan ha kvar känslomässiga band till sina biologiska föräldrar samt skapa nya till familjehemsföräldrarna. Barnet har förmågan att knyta an till nya föräldragestalter. Detta kan innebära antingen att barnet har haft en tidigare anknytning och får en ny eller att barnet inte har haft någon anknytning tidigare utan skapar det i en ny relation. Anknytningen till de nya omsorgspersonerna kan vara lika enkel och självklar som anknytning till biologiska föräldrar (Nordin, 2003).

Vi menar att det är viktigt att man har förståelse för barnets ängslan för separationer och vi anser att det är viktigt att man lägger ner tid på att knyta an till det placerade barnet, för att

skapa en ny trygg föräldragestalt för det. Vi fann det väldigt positivt och hoppfullt att så många av våra respondenter har lyckats skapa nya trygga relationer med de placerade barnen.

7.3 Familjehemsföräldrarnas egen roll

Professionell hjälp

Tidigare forskning visar att det är av betydelse att relationen mellan familjehemsföräldrarna och socialsekreteraren är god och är en stor och bidragande faktor till att en placering blir lyckad (Höjer, 2001).

Detta är något som ett flertal i vår studie betonade, att de har haft mycket nytta och glädje av stötningen från socialkontoret. Vissa av våra familjehemsföräldrar uttryckte ett större behov av denna stöttning medan andra inte såg den som så central.

Enligt Socialtjänstlagen så är det socialnämndens uppgift att stödja familjehemmen med stöd och råd. Detta kan exempelvis innebära regelbunden kontakt med socialsekreteraren, samt utbildning och handledning (Höjer, 2001).

Vi tror att utfallet i vår studie är ganska rimligt eftersom alla familjehemsföräldrar och alla barn är olika. Vissa kan vara i större behov av stöttning än andra, beroende på deras egen förmåga, barnets svårigheter och hur situationen ser ut. Vi anser att denna hjälp är otroligt viktig och att det kan vara betydelsefullt att som familjehemsförälder känna att man har en professionell att vända sig till när detta behövs.

Vardagsliv

Att känna ett starkt ansvar inför att främja barnets utveckling har visat sig vara en av de viktigaste faktorerna i tidigare forskning kring att vara familjehemsförälder (Höjer, 2001). En av våra familjehemsföräldrar betonar sitt eget ansvar och roll både när det går bra men även när det går dåligt eller ett steg tillbaka för barnet. Det framkommer också i våra intervjuer att det anses vara viktigt att göra och få uppleva saker tillsammans med barnet, vilket även Bowlby poängterar, att barnet och omsorgspersonen måste få uppleva en gemensam glädje och tillfredsställelse i form av närhet, värme och en kontinuerlig relation för att utveckla en trygg anknytning. Detta blir senare grunden för att barnet ska kunna utveckla en god självbild och socioemotionell utveckling. (Nordin, 2003)

Även Cassidy & Shavers (2008) forskning har visat att anknytning bidrar till individers förmåga att utveckla åldersadekvata socioemotionella och kognitiva färdigheter i barndomen och i vuxenlivet.

I vår studie talade någon om vardagslivets betydelse för barnets utveckling. Denne menade att det är omöjligt att inte påverka ett barn som man lever tillsammans med men också att barnet tar efter familjen gällande värderingar och beteende.

Anknytningens begrepp inre arbetsmodeller syftar till att förklara de mentala representationer som barnet skapar genom anknytningen. Dessa representationer innefattar barnet själv, dennes närstående och deras samspel. Genom dessa mentala modeller hos barnet blir det en viktig del i personlighetsutvecklingen och är av betydelse för barnet hela livet (Boroberg et al, 2003).

Även Dozier menar att kvaliteten i anknytningen är viktig för barnets fortsatta samspel med andra människor (Dozier, 2001).

Eftersom vardagslivet påverkar barn så mycket som det gör anser vi att det är av största betydelse att dessa barn befinner sig i en lämplig uppväxtmiljö. Vi tror att det är en naturlig del av barns utveckling att ta efter de personer som står dem närmast. Barn gör inte som man säger utan som man gör, just därför anser vi att barn inte ska befinna sig i dysfunktionella

familjesituationer då detta skapar kaos och oordning hos dem. De behöver således befinna sig i familjer där påverkan och vardagslivet är positivt.

Tryggheten

Någon respondent i vår uppsats beskriver sin roll som vuxen som väldigt viktig, att det är denne som fostrar barnet, påvisar fel och tillrättavisar men samtidigt är den person som ger kärlek. Dessa olika faktorer är även något som tidigare forskning pekar på som viktiga, att barn behöver ovillkorlig kärlek, trygghet, gränser och tydliga budskap av vuxna som engagerar sig i dem. För familjehemsplacerade barn är detta extra viktigt (Höjer, 2001). Fortsättningsvis utgör långa, stabila och normala familjehemsplaceringar fördelar och positiva utfall för barnen, eftersom de då kan utveckla känslomässiga band och identifiera sig med familjehemmet (Nordin, 2003).

De flesta i vår studie pratade om vikten av att utgöra en trygghet för de placerade barnen.

Detta tolkar vi som att familjehemsföräldrarna är medvetna om trygghetens betydelse för dessa barn och att de har uppsatta strategier för att utgöra en trygghet för dem.

Kunskap och öppenhet

Nordin (2003) menar att information och kunskap om sin bakgrund är av betydelse för barnets utformning av sin personlighet och identitet, vilket våra respondenter har insikt om.

Några av våra medverkande familjehemsföräldrar pratade om att de ansåg det viktigt att ge de placerade barnen den kunskap de behövde vad gäller deras biologiska familjer.

Detta är även något Sundell & Thunell (1997) fann i sina studier, att familjehemsföräldrar bör kunna möta barnet inför dennes känslor gentemot sina biologiska föräldrar och utgöra ett stöd för barnet i den relationen. Hit kopplar vi hanterbarhetsbegreppet i KASAM, vilket innefattar att man antingen har eller lider brist på tillräckliga resurser för att kunna hantera olika situationer i livet. Dessa resurser kan antingen komma från individen själv eller från personer i dennes närhet (Hwang et al, 2005). Dessa känslor upplevde vi att våra intervjupersoner hjälpte barnen med när tankar och frågor kring deras biologiska familj uppstod.

En faktor som även tidigare ha visat sig påverka hur lyckad en placering blir är familjehemsföräldrarnas inställning gentemot de biologiska föräldrarna. Är familjehemsföräldrarna positiva så är det större chans att placeringen blir bra (Höjer, 2001).

Andra studier visar också på vikten av att barnet har en fortsatt kontakt med sina biologiska föräldrar gällande barnets identitet, självaktning, välbefinnande och känsla av tillhörighet (Nordin, 2003).

Fortsättningsvis visar tidigare studier som är gjorda med långtidsplacerade barn, som blivit placerade i förskoleåldern, att det vanligaste för dessa barn är att de antingen ser familjehemsföräldrarna som sina föräldrar eller att de har två uppsättningar föräldrar. Med två uppsättningar menas att de alltså ser både sina familjehemsföräldrar och sina biologiska föräldrar som föräldrar (Nordin, 2003). Alla våra familjehemsföräldrar poängterade vikten av att barnen skulle ha en så fungerande kontakt som möjligt med sin biologiska släkt och att föräldrarna försökte stötta barnen i detta oavsett egna åsikter och känslor gentemot de biologiska föräldrarna. Detta är även något Höjer (2001) menar, att barn i ett familjehem ska förutom att utveckla förtroendefulla relationer och bearbeta känslomässiga skador, även få hjälp att upprätthålla kontakten med sina biologiska föräldrar. Även i föräldrabalken betonas att det skall tas hänsyn till barnets behov av en god och nära kontakt med båda föräldrarna (Norström & Thunved, 2009).

Egenskaper hos föräldern

Våra respondenter lyfte flera olika egenskaper som de ansåg vara betydelsefulla att besitta som familjehemsförälder. Några av dessa egenskaper var tålamod, tid, mental styrka, socialkompetens samt lyhördhet.

Broberg et al (2003) menar att ju mer lyhört och samspelt det känslomässiga bandet är mellan vårdaren och barnet desto bättre blir kvaliteten på anknytningen.

Denna kompetens har även i tidigare forskning visat sig vara viktig att ha som familjehemsförälder för att kunna vårda och fostra det placerade barnet, att lära barnet hantera sina känslor och att kunna möta barnets olika utvecklingsbehov (Sundell & Thunell, 1997). En omsorgspersons beteende styrs av omsorgssystemet som i sin tur kan ses som ett svar på barnets anknytningssystem (Nordin, 2003).

Alla våra respondenter menade dock att den främsta och allra viktigaste egenskapen var att kunna ge kärlek och att älska barnen.

Att kunna ge kärlek och att älska någon anser vi vara det finaste man kan ge en annan människa. Att alla våra intervjupersoner framhöll denna egenskap som den mest centrala ser vi som otroligt positivt. Vi anser att alla barn har rätt till villkorslös kärlek, och att det är tur att det finns människor som har förmågan att dela med sig av sin kärlek.

7.4 Laglig rätt/Vårdnadshavare

Oro gällande placeringstiden

I vår studie fanns det både barn som var i behov av en tillfällig placering men också de barn som var uppväxt placerade och där placeringen därmed sågs som permanent.

För vissa barn handlar det om en alternativ uppväxtmiljö, och inte om någon enstaka behandling eller en begränsad åtgärd (Nordin, 2003).

En av de viktigaste uppgifterna som familjehemsförälder är att bygga upp trygga och harmoniska relationer med barnet som är tänkt att bestå för resten av livet (Sundell & Thunell, 1997).

Det här är även något som Triseliotis betonar, det krävs stabilitet och livslånga engagemang oavsett juridiskt beslut (Nordin, 2003).

Tidigare forskning visar på att man bör undvika omplaceringar eftersom detta ses som en riskfaktor i och med diskontinuitet i uppväxten och tidiga uppbrutna band. Socialstyrelsen var frågande till de omplaceringar som gjorts i denna studie och författaren tolkar detta som att Socialstyrelsen menar att barn ska ha rätt till en kontinuerlig och stabil uppväxt oavsett var detta sker (Nordin, 2003). Även Bowlby poängterade den negativa betydelse som tidiga separationer och försummelse kan utgöra för människans fortsatta utveckling (Broberg et al, 2003).

De familjehemsföräldrar vars barn var uppväxtplacerade kände ingen oro kring placeringstiden eftersom de visste att barnen inte hade något annat hem att återvända till. Det optimala för ett placerat barn är om barnet är placerat i samma familjehem under lång tid, även om antalet placeringar inte påverkar utfallet (Nordin, 2003).

Eftersom alla barn har unika behov så finns det inga lagförförda kriterier för hur ett familjehem ska se ut. Det blir unika lösningar i varje fall som sedan följs upp mellan socialsekreterare och familjehemsföräldrar. Försättningsvis visar även tidigare forskning på att en av de största svårigheterna som familjehemsförälder är orosmomentet av att det inte finns något i lagen som reglerar avtalstidens längd eller uppsägningstid (Höjer, 2001).

De fanns också de familjehemsföräldrar i vår studie som visste att placeringen var tillfällig och fokuserade således på att göra det bästa för dessa barn under den tid som de bodde i

familjehemmet. Några av våra medverkande såg dock ovissheten som jobbig eftersom de inte riktigt visste vad de skulle förhålla sig till samt att det kunde vara påfrestande med för täta omprövningar. Dessa föräldrar upplevde att ovissheten var påfrestande både för dem själva men även för barnen.

Vidare studier har identifierat två huvudområden där osäkerheten koncentrerades. Ett av dessa huvudområden var just tillfällighetskaraktären som skapade oro och ängslan, både hos barnen och hos familjehemsföräldrarna. Den juridiska otryggheten var en förklaring till detta eftersom placeringen när som helst skulle kunna komma att avbrytas (Nordin, 2003).

Vi anser att man ibland måste inse att placeringar kan behöva vara permanenta för att undvika att barn ska tvingas flytta fram och tillbaka. Att ha en fast punkt, ett tryggt hem och förutsägbarhet om var man ska bo anser vi vara varje barns rätt. Ibland kan det räcka med en kortare placering eller behandling för barnet och dess biologiska föräldrar men ibland handlar det faktiskt om att barnet behöver ett nytt varaktigt hem. Om barnet har vistats i familjehemmet en längre tid och knutit an till familjehemsföräldrarna så är det kanske detta som bör vara barnets hem, oavsett om barnets biologiska föräldrars situation har förändrats. Vi tycker fortsättningsvis att det är barnets bästa som ska prioriteras och att barns rätt till ett tryggt och stabilt hem ska väga tyngre än föräldrars rätt till sina biologiska barn.

Vikten av att vara vårdnadshavare

I vår studie framkom det att många av familjehemsföräldrarna ansåg det som att det i vissa fall och i vissa situationer kan vara betydelsefullt och viktigt att vara vårdnadshavare för de placerade barnen. Andra menade att i de fall där de biologiska föräldrarna inte var kapabla till detta så borde kanske Socialtjänsten ha detta uppdrag. På så vis skulle Socialtjänsten kunna underlätta för familjehemsföräldrarna.

Tidigare forskning visar på liknande tendenser vad gäller full bestämmanderätt, då familjehemsföräldrar kan uppleva en känsla av att inte alltid kunna fatta det bästa beslutet kring barnet (Höjer, 2001).

Det fanns även familjehemsföräldrar i vår undersökning som inte ansåg att det var nödvändigt eller önskvärt att vara vårdnadshavare till de placerade barnen, men någon poängterade att det i framtiden kunde vara av betydelse.

I en annan studie gjord med familjehemsföräldrar visade det sig att familjehemsföräldrarna var nöjda med att leva med sina placerade barn, och inte behövde ha ett ”ägande förhållande” till dem (Höjer, 2001).

Tidigare forskning kring överflyttning av vårdnaden poängterade att man bör ta hänsyn till barnets vilja, egenskaper, anknytning och barnets tid i familjehemmet om detta ska ske. Bedömningen mellan barnets intresse och föräldrarnas rätt kan ibland stå i kontrast till varandra. Även om de biologiska föräldrarna har vårdnaden om barnet så kan det vara familjehemsföräldrarna som barnet ser som sina föräldrar, i och med att de har stått för den dagliga omsorgen (Nordin, 2003).

Vi tror att detta självklart måste bedömas från fall till fall, men att det kan vara viktigt att flytta över vårdnaden till familjehemmet i vissa placeringar. Vi tror att detta kan vara väldigt viktigt för både familjehemsföräldrarna och för de placerade barnen. Det kan leda till en större trygghet och på så vis leda till en mer lyckad placering.

Betydelsen av att ha samma efternamn

Ett antal av våra respondenter trodde att det kunde vara viktigt för barnen att ha samma efternamn som familjehemsföräldrarna. Dessa menade fortsättningsvis att det skulle kunna underlätta för barnen att slippa förklara varför de inte har samma efternamn som sina föräldrar.

I tidigare studier visar resultatet att barns känsla av att inte tillhöra någon familj skapar oro, detta kan leda till en känsla av utanförskap. Att ha olika efternamn är ytterligare en faktor som kan förstärka denna känsla (Nordin, 2003).

Vi anser att detta hänger samman med överflyttning av vårdnad och är således ingenting man ska göra om det inte handlar om en permanent placering. Men för de barn som bor permanent i familjehem kan detta vara något positivt. Barnen kan då själva välja om de vill berätta att de är familjehemsplacerade eller inte. De blir inte tvungna att svara på frågor som de kanske tycker är jobbiga eller komplicerade. Vi menar dock att man som alltid självklart ska lyssna på vad barnet vill och att de själva ska få vara med och bestämma vilket efternamn de vill ha.

8. Förslag till vidare forskning

Något vi skulle finna intressant som vidare forskning är bl.a. att titta närmare på varför inte vårdnadsöverflyttning av familjehemsplacerade barn sker i den utsträckning som lagen säger att den bör göra. Vidare tycker vi det skulle vara intressant att forska på varför barnets främsta inte alltid står i centrum i och med att det finns reglerat i både våra lagar och även i barnkonventionen.

9. Referenser

Albus, Kathleen E, Bates, Brady, Dozier, Mary & Stovall Chase K (2001). Attachment for infants in foster care: The role of caregiver state of mind. *Child Development*, Vol. 72, Nr 5, pp 1467-1477.

Billinger, Kajsa (2005). Fokusgrupper. I Sam Larsson, John Lilja, & Katarina Mannheimer (red), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Broberg, Anders, Almqvist, Kjerstin & Tjus, Tomas (2003). *Klinisk barnpsykologi - Utveckling på avvägar*. Falköping: Natur och Kultur.

Cassidy, Jude & Shaver, Phillip R (2008). *Handbook of attachment. Second edition*. New York: The Guilford Press.

Cederström, Anita (1990). *Fosterbarns anpassning- en relationsproblematik*. Akademisk avhandling, Pedagogiska institutionen, Stockholms Universitet.

Cederström, Anita (1994). *Fosterbarns anpassning II, delstudie I*. Pedagogiska institutionen, Stockholms Universitet.

Fahlberg, Gunnar (2006). *Socialtjänstlagarna*. Malmö: Liber AB.

Fonagy, Peter & Target, Mary (1997). Attachment and reflective function: Their role in self-organization. *Development and Psychopathology*, Vol 9, pp. 679-700. New York: Cambridge University Press.

Hughes, Daniel A (2009). *Attachment- Focused parenting. Effective strategies to care for children*. First edition. New York, W.W. Norton & Company.

Hwang, Philip, Lundberg, Ingvar, Rönnerberg, Jerker & Smedler, Ann-Charlotte (2005). *Vår tids psykologi*. Natur och kultur

Höjer, Ingrid. (2001). *Fosterfamiljens inre liv*. Akademisk avhandling, Institutionen för socialt arbete. Göteborgs Universitet.

Jerlang, Espen (2006): *Utvecklingspsykologiska teorier*. Falköping: Liber AB.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskning intervjun*. Danmark. Studentlitteratur.

Landqvist, Anna (2006). "Förälder på uppdrag av samhället". C-uppsats, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.

Larsson, Sam (2005). Kvalitativ metod- en introduktion. I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Mannheimer (red), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

Lilja, John (2005). Problemformulering. I Sam Larsson, John Lilja, & Katarina Mannheimer (red), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lundén, Karin (2004). *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn*. Akademisk avhandling, Psykologiska institutionen, Göteborgs Universitet.

Nordenfors, Monica (2006). *Ett reflexivt syskonskap-En studie om att växa upp tillsammans med fostersyskon*. Akademisk avhandling, institutionen för socialt arbete, Göteborgs Universitet.

Nordin, Håkan (2003). *Permanent eller tillfälliga placeringar? Om lag och verklighet vid flyttningsförbudsbestämmelsens tillämpning*. Akademisk avhandling, Institutionen för socialt arbete, Stockholms Universitet.

Nordkvist, Christina (2004). *Så kände vi – En utvärdering om familjehemmens upplevelse av FIA, projektet Fosterbarn i anknytning*. Rapport: nr 2004:13.

Schofield, Gillian & Beek, Mary (2009). Growing up in foster care: Providing a secure base in adolescence. *Child and family social work*, vol.14, pp.255-266.

Norström, Carl & Thunved, Anders (2009). *Nya sociallagarna- Med kommentarer, lagar och förordningar som de lyder den 1 januari 2009*. Tjugoandra upplagan. Vällingby. Norstedts Juridik.

Slade, Arietta (2005). Parental reflective functioning: An introduction. *Attachment & Human Development*, Vol. 7 Nr.3 pp. 269-281.

Sundell, Knut & Thunell, Mona (1997). *Att arbeta som familjehem. En undersökning av familjehemsvården. FoU-rapport 1997:4*. Stockholm: Forsknings- och utvecklingsenheten. Resursförvaltningen för skola och socialtjänst.

Svenning, Conny (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz Förlag.

Thomassen, Magdalene (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis: Introduktion till vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerups Utbildning.

Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber AB.

Thorsén, Eva (1991). *Ge, få och växa. Information till blivande familjehem*. Orsa: Svenska Kommunförbundet & Skribenten AB.

Vinterhed, Kerstin (1985). *De andra föräldrarna*. Stockholm: Skeab Förlag AB.

Elektroniska källor

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-125-20>) 091111

<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnsomfarilla/placeradebarn>) 091111

<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2006/2006-109-27>). 091111

www.wikipedia.se (<http://sv.wikipedia.org/wiki/LVU>) 091113

[www.unicef.se \(https://www.unicef.se/media/pdf/barnets_rttigheter_en_lttlst_skrift..pdf.\)](https://www.unicef.se/media/pdf/barnets_rttigheter_en_lttlst_skrift..pdf)
091114

[www.moderat.se \(http://www.moderat.se/BinaryLoader.axd?OwnerID=e1933468-92eb-423a-b928-9fc175102b50&OwnerType=0&PropertyName=Files&FileName=Prop+Adoption+och+familjehemsplacering&Attachment=True\)](http://www.moderat.se/BinaryLoader.axd?OwnerID=e1933468-92eb-423a-b928-9fc175102b50&OwnerType=0&PropertyName=Files&FileName=Prop+Adoption+och+familjehemsplacering&Attachment=True) 091114

[www.codex.se \(http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf \)](http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf) 091123

[www.internetjuridik.com \(http://www.internetjuridik.com/barn/barnet/\)](http://www.internetjuridik.com/barn/barnet/) 100201

Bilaga

Hej!

Vi är två socionomstudenter från Göteborgs Universitet som skriver vår C-uppsats. Vi är särskilt intresserade av familjehem.

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur familjehemsföräldrar ser på barns anknytning och familjehemsföräldrarnas egen roll gällande att främja familjehemsbarnens anknytning.

Vidare vill vi undersöka vilka olika faktorer som påverkar föräldrarna och vilka erfarenheter dem har av att vara familjehem.

Materialet vi får genom ert deltagande kommer att analyseras utifrån vetenskaplig metod och resultaten kommer att presenteras på ett sådant sätt att ingen enskild person kommer att kunna identifieras.

INSTRUKTIONER:

- Vi är tacksamma om ni svarar enskilt, och inte diskuterar svaren med varandra.
- Ni får gärna skriva mer än vad som får plats på formuläret, skriv bara på ett löst blad och vilken fråga det hör till.
- Var snäll och svara på frågorna så utförligt som möjligt.
- Med tanke på att vårt uppsatsskrivande är tidsbegränsat är vi tacksamma om ni postar svaret i det medföljande frankerade kuvertet **senast den 3 november!**

Vill du veta mer eller om du har några frågor tveka inte att ta kontakt med undertecknade. Vi nås enklast genom mailen.

Stort TACK för din medverkan!

Lena Widbom

Lisa Hagström

Man

Kvinna

Ålder _____

Civilstånd: Singel
Gift
Sambo
Särbo
Partnerskap

Har du några biologiska eller adopterade barn? Ja Nej

Om ja, var god skriv kön och ålder på barnet/barnen: _____

Hur många barn har varit placerade hos dig sedan du/ni blev familjehem? _____

Hur länge var barnet/barnen placerade i så fall? _____

Är något och i så fall hur många barn placerat hos dig/er nu? _____

Om ja, var god skriv ålder och kön på barnet/barnen: _____

Har du haft eller har du något barn som har varit placerat hos dig/er längre än tre år?
Ja Nej

Om ja, har det skett någon vårdnads överflyttning? Ja Nej

1. Hur kommer det sig att du/ni valde att bli familjehemsföräldrar?

- 2. Vad motiverar och driver dig till att ta dig an och ta hand om familjehemsplacerade barn?**
- 3. Hur ser du på betydelsen av anknytning?**
- 4. Vad gör du för att främja en god anknytning med det placerade barnet?**
- 5. Har barnets anknytningsbeteende förändrats sedan det blev placerat och i så fall hur?**
- 6. Skiljer sig barns anknytning i allmänhet jämfört med placerade barns anknytningsbeteende? I så fall hur?**
- 7. Vilka likheter kan du se mellan barns anknytning i allmänhet jämfört med placerade barns anknytning?**
- 8. Hur ser du på din egen roll och delaktighet i barnets/barnens utveckling?**
- 9. Vilka kunskaper och egenskaper anser du vara viktiga för att kunna ta hand om ett placerat barn?**
- 10. Påverkar det dig som förälder att inte veta hur länge barnet/barnen kommer vara placerade hos dig/er? I så fall hur?**
- 11. Påverkas du som förälder gällande att inte ha någon laglig rätt till barnet? I så fall hur?**
- 12. Anser du det vara av betydelse att som familjehemsförälder vara vårdnadshavare för barnet? I så fall, på vilket sätt?**